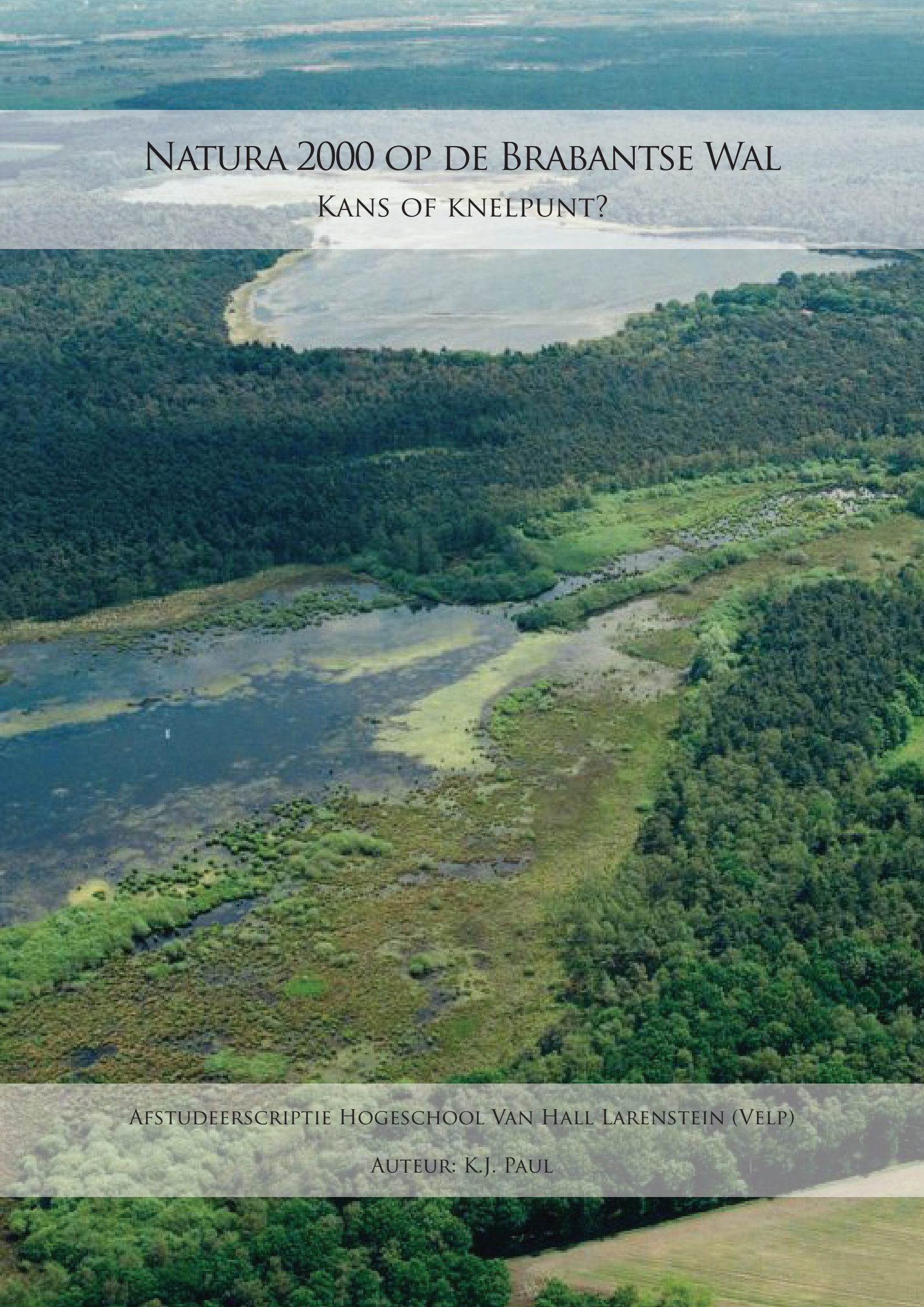

NATURA 2000 OP DE BRABANTSE WAL

KANS OF KNELPUNT?

AFSTUDEERSCHRIPTIE HOGESCHOOL VAN HALL LARENSTEIN (VELP)

AUTEUR: K.J. PAUL

NATURA 2000 OP DE BRABANTSE WAL

KANS OF KNELPUNT?

Planvorm : Afstudeerscriptie

Opdrachtgever : vanderSlikke rentmeesters

Instelling : Hogeschool Van Hall Larenstein (Velp)

Studie : Bos- en Natuurbeheer

Begeleider extern : De heer ing. M.C.E. Konings

Begeleider intern : Mevrouw T.B.G.M. Rosier

Auteur : K.J. Paul

Plaats/datum : Velp, 17-12-2013

Trefwoorden : Natura 2000, Brabantse Wal,
particuliere grondeigenaren

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Natura 2000 op de Brabantse Wal'. Een onderzoek naar de gevolgen van Natura 2000 voor particuliere grondbezitters op de Brabantse Wal. Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn afstuderen binnen de opleiding Bos- en Natuurbeheer aan Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp.

Dit onderzoek is verricht in de periode van oktober 2013 tot en met januari 2014 voor vanderSlikke rentmeesters te Ellemeet. Mijn externe begeleider, de heer ing. M.C.E. Konings wil ik hartelijk danken voor zijn inzet, begeleiding en steun tijdens het afstudeertraject. De momenten van begeleiding heb ik zowel aangenaam als leerzaam ervaren. Zonder de steun van de heer ing. M.C.E. Konings zou deze scriptie niet in deze vorm tot stand zijn gekomen. Mijn dank gaat tevens uit naar mijn interne begeleidster, mevrouw T.B.G.M. Rosier. Haar aanwijzingen waren van groot belang voor de opzet van dit onderzoek.

Naast mijn begeleiders bedank ik ook de heer Cogels (eigenaar Landgoed Groote Meer), mevrouw Almasi (provincie Noord-Brabant), de heer de Bont (Brabants particulier grondbezit), de heer Schoenmaekers (eigenaar Landgoed De Vijverhoeve) en de heer Claessens (proeflezer) voor hun hulp tijdens dit onderzoek. Daarnaast bedank ik de heer Ruifrok voor het grafisch ontwerp van dit rapport.

Velp, december 2013

Koen Paul

Samenvatting

De Brabantse Wal is op 7 mei 2013 door de staatssecretaris van het Ministerie van Economische Zaken aangewezen als Natura-2000 gebied. Het Natura 2000-gebied Brabantse Wal is ruim 4790 hectare groot en is gelegen in de gemeente Woensdrecht, Bergen op Zoom en Roosendaal. Het gebied heeft veel verschillende eigenaren waar onder particuliere grondeigenaren.

Vanuit het Natura 2000 beheerplan, dat 26 september 2013 in concept is uitgegeven door de provincie Noord-Brabant zijn instandhoudingsdoelstellingen uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Deze doelstellingen hebben betrekking op zes verschillende habitattypen en zeven habitatsoorten. Het beheerplan voorziet in een visie, doelen en maatregelen om de kwetsbare soorten en habitats duurzaam te verbeteren en/of in stand te houden. Zowel de beschreven maatregelen in het beheerplan, als de Natura-2000 status an sich kunnen invloed hebben op de activiteiten van particuliere grondeigenaren op de Brabantse Wal. Omdat veel particuliere grondeigenaren op de Brabantse Wal geen duidelijk beeld hebben van de effecten van Natura 2000 op hun bezit, is dit aan de hand van de volgende centrale vraag, inzichtelijk gemaakt:

Wat zijn de effecten van Natura 2000 op de activiteiten van Landgoed Groote Meer en andere particuliere grondbezitters op de Brabantse Wal?

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden is er onderzoek gedaan door middel van literatuurstudie, enquêtes, gesprekken en een bijeenkomst voor particuliere grondeigenaren. Om meer inzicht te krijgen op de effecten van Natura 2000 voor de particuliere grondeigenaar is de centrale vraag ook toegepast op Landgoed Groote Meer gelegen te Ossendrecht.

Uit dit onderzoek zijn de volgende resultaten naar voren gekomen: De effecten van Natura 2000 op de Brabantse Wal zijn beperkt en hebben veelal geen vergaande gevolgen voor particuliere grondeigenaren. Alle huidige activiteiten op de Brabantse Wal blijven in de basis gewoon mogelijk, met uitzondering van een aantal agrarische activiteiten waarin stikstof een rol speelt. Het is niet mogelijk om concrete uitspraken te doen over de effecten op de ontwikkeling van nieuwe activiteiten, omdat het beheerplan hier niets over zegt. Elke situatie moet afzonderlijk worden beoordeeld. Wanneer een particuliere grondeigenaar een activiteit wil uitvoeren die mogelijk een significant gevolg heeft voor de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen dient er op het initiatief van de particuliere grondeigenaar een voortoets te worden uitgevoerd. Indien er een vergunning moet worden aangevraagd, blijkt in de praktijk dat deze in de meeste gevallen gewoon wordt verleend. Tijdens dit onderzoek kwam tevens naar voren dat bij de totstandkoming van het Natura 2000 beheerplan de communicatie tussen de particuliere grondeigenaar en het bevoegd gezag (provincie Noord-Brabant) niet altijd even goed was, wat voor onzekerheid en frustratie zorgde. Wanneer een particuliere grondeigenaar betrokken blijft bij de totstandkoming van het beheerplan en op de hoogte blijft van de ontwikkelingen Natura 2000 op de Brabantse Wal zullen zich meer kansen aandoen dan de particuliere grondeigenaar in eerste instantie zou denken.

Inhoudsopgave

	Voorwoord	
	Samenvatting	
1.	Inleiding	8
1.1	Aanleiding en probleemstelling	10
1.2	Onderzoeksvraag	10
1.3	Kader	11
1.4	Methode	11
1.5	Doelstelling	12
1.6	Leeswijzer	12
2.	Het hoe en waarom van Natura 2000	14
2.1	Wat is Natura 2000?	16
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	17
2.3	Natura 2000-gebied Brabantse Wal	17
2.4	Totstandkoming van Natura 2000-gebied Brabantse Wal	18
2.4.1	<i>Aanwijzingsbesluit</i>	18
2.4.2	<i>Beheerplan</i>	19
2.4.3	<i>Maatregelen</i>	20
2.4.4	<i>Vergunningverlening</i>	21
3.	Activiteiten op de Brabantse Wal	24
3.1	Storingsfactoren	26
3.2	Huidige activiteiten	27
3.3	Ontwikkelingen en nieuwe activiteiten op de Brabantse Wal	31
3.3.1	<i>Nieuwe activiteiten</i>	32
4.	Maatregelen en gevolgen	36
4.1	Verwachtingen	38
4.2	Juridische status van het beheerplan en maatregelen	38
4.2.1	<i>Inspraakprocedure</i>	39
4.2.2	<i>Beheerplan en maatregelen</i>	40
5.	Kansen en knelpunten vanuit de Natura 2000 Brabantse Wal	42
5.1	Vergunningaanvragen	44
5.2	Knelpunten	44
5.2.1	<i>Argrarische activiteiten</i>	44
5.2.2	<i>Handhaving</i>	45
5.2.3	<i>Opstellen van het beheerplan</i>	46
5.2.4	<i>Bos, economisch of ecologisch?</i>	46
5.2.5	<i>Interpretatie Natura 2000 beheerplan</i>	46
5.2.6	<i>Toegankelijkheid, inspraak en draagkracht</i>	47
5.2.7	<i>Haven van Antwerpen</i>	47
5.3	Kansen	48
5.3.1	<i>Subsidie mogelijkheden</i>	48
5.3.2	<i>Kwaliteitsimpuls</i>	49

6.	Landgoed Groote Meer	50
6.1	Beschrijving en historie van Landgoed Groote Meer	52
6.1.1	<i>Huidige exploitatie</i>	53
6.1.2	<i>Exploitatie mogelijkheden</i>	54
6.2	Doelen en maatregelen vanuit twee oogpunten	54
6.2.1	<i>Realisatie maatregelen</i>	55
6.3	Kansen en knelpunten	56
6.3.1	<i>Kansen</i>	56
6.3.2	<i>Knelpunten</i>	57
7.	Conclusie en aanbevelingen	58
7.1	Conclusie	60
7.2	Aanbevelingen	61
8.	Discussie	62
	Bijlagen	66
A	Instandhoudingsdoelstellingen	68
B	Kaart begrenzing Natura 2000 Brabantse wal	69
C	Contouren programma van eisen van beheerplannen	70
D	Tabellen met maatregelen	71
D1		71
D2		71
D3		72
D4		72
E	Interpretatie significante gevolgen	73
F	Beschrijving doelsoorten	74
G	Stroomschema vergunningaanvraag	81
H	Topografische kaart Landgoed Groote Meer	82
I	Enquête	83
	Bronvermelding	86
	Begrippenlijst	90

1

Inleiding

Hoofdstuk 1: Inleiding

In dit hoofdstuk worden de volgende onderwerp behandeld: de aanleiding van het afstudeeronderzoek, de onderzoeksvragen, het kader waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd, de methode die tijdens het onderzoek is gebruikt, de doelstelling en de opbouw van de scriptie middels een leeswijzer.

§ 1.1 Aanleiding en probleemstelling

Zoekende naar een afstudeeropdracht kwam de auteur in contact met de heer Konings, rentmeester bij vanderSlikke rentmeesters. De heer Konings is rentmeester van landgoed Groote Meer te Ossendrecht. Dit landgoed gelegen in het gebied dat bekend staat als de Brabantse Wal, is op 7 mei 2013 door het ministerie van Economische Zaken op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 aangewezen als Natura 2000-gebied.¹ In Nederland is er voor gekozen om de uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied in omvang, ruimte en tijd plaats te laten vinden in het beheerplan, waarvan de opstelling is geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998.² Zo is er voor de Brabantse Wal een concept beheerplan geschreven dat voorziet in een visie, doelen en maatregelen voor de Brabantse Wal. De heer Konings wil voor zijn opdrachtgever inzicht krijgen in wat de effecten zijn die vanuit Natura 2000 Brabantse Wal naar voren komen, zodat hierop geanticipeerd kan worden. Voor een afstudeeropdracht was enkel landgoed Groote Meer te beperkt en is er in overleg met de interne begeleider voor gekozen om de effecten voor heel de Brabantse Wal inzichtelijk te maken voor de particuliere grondbezitter.

Tijdens dit onderzoek is gekeken naar de effecten die vanuit de Natura 2000 Brabantse Wal naar voren komen en betrekking hebben op particuliere grondbezitters. Door kansen en knelpunten ten aanzien van activiteiten op particuliere gronden te analyseren worden de effecten inzichtelijk gemaakt. Dit is van belang omdat het voor de particuliere grondeigenaar vaak onduidelijk is wat precies de effecten van Natura 2000 op de activiteiten die zij uitvoeren of willen uitvoeren zijn. Daarnaast wordt er een verdiepingscasus gemaakt over Landgoed Groote Meer.

§ 1.2 Onderzoeksvraag

Dit onderzoek is aan de hand van de volgende hoofdvraag onderzocht:

- Wat zijn de effecten van Natura 2000 op de activiteiten van Landgoed Groote Meer en andere particuliere grondbezitters op de Brabantse Wal?

¹ Staatscourant, *Bekendmaking aanwijzingsbesluiten voor 33 Natura 2000-gebieden*, Ministerie van EZ, Nr. 12211.

² [www.natura2000.nl\(09-10-2013\)](http://www.natura2000.nl(09-10-2013)).

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Wat is Natura 2000?
- Wat is de juridische status van een Natura 2000 beheerplan?
- Hoe is het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal tot stand gekomen?
- Wat voor activiteiten vinden er plaats op Landgoed Groote Meer en andere particuliere gronden binnen het Natura 2000-gebied?
- Hoe wil het bevoegd gezag de doelen en maatregelen realiseren en hoe staan de eigenaren hier tegenover?
- Wat zijn de knelpunten die voortkomen uit Natura 2000 voor particulieren op de Brabantse Wal en Landgoed Groote Meer?
- Wat zijn de kansen die voortkomen uit Natura 2000 voor particulieren op de Brabantse Wal en Landgoed Groote Meer?

§ 1.3 Kader

Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een afstudeeropdracht voor de opleiding Bos- en Natuurbeheer met de richting Bosbouw/Urban Forestry en Vastgoed en Grondtransacties aan Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp (Gld).

Het onderzoek is aan de volgende randvoorwaarden gebonden:

- Het onderzoeksgebied is Natura 2000, gebied Brabantse Wal. Het onderzoeksgebied is ruim 4790 hectare groot en is gelegen in de gemeente Woensdrecht, Bergen op Zoom en Roosendaal;
- het onderzoek beperkt zich tot particulier eigendom in, of deels gelegen in het Natura 2000-gebied, Brabantse Wal;
- agrariërs worden niet gehoord in dit onderzoek;
- de verdiepingscasus beperkt zich tot Landgoed Groote Meer;
- vermelding op de omslag en op de titelpagina dat het een leeropdracht is van Hogeschool Van Hall Larenstein;
- op de titelpagina maximaal drie trefwoorden ten behoeve van de onderwerpentsluiting in de mediatheek;
- de bijlagen bestaan maximaal uit 25 bladzijden.

§ 1.4 Methode

Literatuurstudie

Methoden en technieken zijn de gereedschappen van een onderzoeker. Om zicht te krijgen op Natura 2000 en de doorwerking op activiteiten van particuliere grondeigenaren, is middels literatuurstudie onderzoek gedaan. De analyse van het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal heeft hierin een belangrijke rol gespeeld.

De laatste jaren zijn er veel rapporten en beleidstukken geschreven over Natura 2000. In deze rapportages staat veel informatie over knelpunten en kansen ten aanzien van Natura 2000. Veelal zijn deze bevindingen gebaseerd op nationaal onderzoek. De informatie uit deze bronnen is dan ook gecontroleerd op de toepasbaarheid in dit onderzoek.

Enquêtes

Daar het onderzoek gebaat is bij informatie van derden zijn er via Brabants Particulier Grondbezit (BPG) enquêtes verzonden. De keuze om de enquêtes via Brabants Particulier Grondbezit te verzenden houdt verband met de beschikking over contactgegevens en een bekende partij die herkenning oproept bij de geënquêteerde.

De keuze voor enquêtes is gestoeld op de doelgroep en de beperkte tijd waarin het afstudeeronderzoek moest worden uitgevoerd. De enquêtes bevatten vragen die het onderzoek meer informatie verschaffen over de visie van de particuliere grondeigenaar op Natura 2000 op de Brabantse Wal.

Bijeenkomst

In samenwerking met de provincie Noord-Brabant en Brabants Particulier Grondbezit is er op 9 december 2013 een informatieavond georganiseerd voor particuliere grondeigenaren op de Brabantse Wal. Een deel van het programma is door de auteur van dit rapport ingevuld. Tijdens deze avond is er gediscussieerd over het onderzoeksonderwerp en zijn de particuliere grondeigenaren benaderd en om hun mening omtrent Natura 2000 gevraagd.

Rapportage

Het gewenste resultaat is weergegeven in een rapport dat voldoet aan de rapportage eisen van Hogeschool Van Hall Larenstein en de opdrachtgever. Na alle informatie te hebben verzameld zijn de gegevens geanalyseerd. Uiteindelijk zijn de gegevens gerapporteerd en verwerkt in dit onderzoeksrapport. Het onderzoeksrapport sluit af met een conclusie, aanbeveling en discussie ten behoeve van het afstudeeronderwerp.

§ 1.5 Doelstelling

Uiteindelijk is het doel van dit onderzoeksrapport inzicht te krijgen in de effecten van de Natura 2000 op de activiteiten van particulieren grondeigenaren op de Brabantse Wal. Naast dit hoofddoel heeft het onderzoek twee subdoelen. Het eerste subdoel is het creëren van een naslagwerk voor particuliere grondeigenaren op de Brabantse Wal. Het tweede subdoel is het aanreiken van een reflecterend stuk voor de provincie Noord-Brabant.

§ 1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een algemene beschrijving gegeven van Natura 2000 en de totstandkoming van het beheerplan Brabantse Wal wordt nader toegelicht. Hoofdstuk 3 beschrijft de voornaamste activiteiten van particuliere grondeigenaren en de voorwaarden waaraan zij al dan niet verbonden zijn in het kader van Natura 2000. Tevens wordt er aandacht besteed aan de kansen voor het ontwikkelen van nieuwe activiteiten door particuliere grondeigenaren. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de voorgestelde maatregelen en de gevolgen daarvan voor

Hoofdstuk 1: Inleiding

de particuliere grondeigenaar. Daarnaast wordt er ingegaan op de juridische status van het beheerplan. De kansen en knelpunten die voortkomen uit Natura 2000 op de Brabantse Wal worden behandeld in hoofdstuk 5. Daarop volgend wordt in hoofdstuk 6 in meer detail gekeken naar de situatie op Landgoed Groote Meer. Hoofdstuk 7 bevat een conclusie die antwoord geeft op de hoofdvraag. Tevens worden er ten behoeve van het afstudeeronderwerp aanbeveling gegeven. Het rapport sluit af met hoofdstuk 8 waarin gereflecteerd wordt op het onderzoek.

Achter in de scriptie is een begrippenlijst opgenomen.

2

Natura 2000

Hoofdstuk 2: Het hoe en waarom van Natura 2000

Velen hebben wel eens van Natura 2000 gehoord. Maar wat is Natura 2000 eigenlijk? In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het hoe en waarom van Natura 2000. In de eerste paragraaf wordt beschreven wat Natura 2000 inhoudt en hoe het tot stand is gekomen. De Natuurbeschermingswet 1998 is in juridische zin erg belangrijk voor Natura 2000 en wordt daarom in de tweede paragraaf behandeld. In de derde paragraaf wordt een korte gebiedsbeschrijving gegeven van de Brabantse Wal. In de laatste paragraaf wordt de totstandkoming van een Natura 2000-gebied stapsgewijs beschreven, met als voorbeeld Natura 2000-gebied 'Brabantse Wal'. In deze paragraaf wordt onder meer inzicht gegeven in het aanwijzingsbesluit, het beheerplan, maatregelen en vergunningverlening.

§ 2.1 Wat is Natura 2000?

Waarom is Natura 2000 nou eigenlijk tot stand gekomen? De biodiversiteit in Europa gaat de laatste decennia snel achteruit. Er ontstond behoefte aan soort- en gebiedsbescherming die landgrenzen overschrijdt. Want plant en dier trekken zich nou eenmaal weinig aan van landgrenzen die de mens heeft bepaald.

Bij de top van Göteborg in 2001 kwam de EU overeen om vóór 2010 een halt toe te roepen aan het verlies van biodiversiteit in de EU.³ De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn Europese wettelijke kaders om de instandhouding van soorten en gebieden te beschermen. Natura 2000 beschermt niet alleen specifieke flora en fauna. De lidstaten, waaronder Nederland dragen de verantwoording voor een gunstige instandhouding van soorten en habitattypen die van gemeenschappelijk belang zijn. Voor Nederland gaat het om 51 habitattypen, 36 soorten en 95 vogelsoorten.⁴

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke planten en dieren voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief.⁴ Natura 2000 heeft als visie het behouden en ontwikkelen van natuurgebieden in Europa. In Nederland zijn ruim 160 Natura-2000 gebieden aangewezen door de staatsecretaris van Economische Zaken.⁵ Al deze gebieden bij elkaar hebben een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Hiervan is 69% water en 31% is land.

In juridische zin komt Natura 2000 voort uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen; in Nederland vertaald in de Natuurbeschermingswet 1998. In de volgende paragraaf zal de Natuurbeschermingswet 1998 nader worden toegelicht.

³ www.europarl.europa.eu (31/10/2013).

⁴ www.natura2000.nl (30/10/2013).

⁵ www.rijksoverheid.nl (30/10/2013).

§ 2.2 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 regelt de bescherming van natuurgebieden in Nederland. Het gaat daarbij om de bescherming van gebieden van nationaal belang (de Beschermde Natuurmonumenten) en van internationaal belang (Natura 2000). In een groot aantal gevallen overlappen de Beschermde Natuurmonumenten met gebieden die zijn aangewezen als Natura 2000. De waarden die behoren bij het Beschermd Natuurmonument zijn dan meegenomen in het Natura 2000-ontwerp- of concept-aanwijzingsbesluit (zie paragraaf 2.4.2).

De Natuurbeschermingswet 1998 biedt het juridische kader voor de aanwijzing van de beschermde natuurgebieden, de vergunningverlening, de rol van het bevoegd gezag en de Natura 2000-beheerplannen (ontleend van Natura2000.nl 13-9-2013).

De toekomstige Wet Natuurbescherming

De Wet Natuurbescherming voegt Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en Faunawet en de Boswet samen waardoor het voor de burgers en ondernemers duidelijker en eenvoudiger wordt wat de regels zijn ten aanzien van de bescherming van natuur.⁶ Daarbij wordt een aanmerkelijke vereenvoudiging van de regelgeving doorgevoerd en worden bevoegdheden voor een belangrijk deel verder gedecentraliseerd naar de provincies. De verwachting is dat deze wet medio 2014 in werking treedt.⁷ In deze wet komt ook de wet- en regelgeving te staan betreffende Natura 2000.

§ 2.3 Natura 2000-gebied Brabantse Wal

De Brabantse Wal is een karakteristiek landschap in het Westen van Brabant, op de grens met Zeeland en België. Het betreft een dekzandlandschap met bossen, vennen, heiden en overgangen naar het lager gelegen zeeleilandschap. Het gebied kenmerkt zich door een stijlrand die ongeveer een hoogte van 20 meter boven NAP bereikt. Deze wal, die ook wel 'hoge rand en zoom' wordt genoemd, is vermoedelijk ontstaan door erosie van de Schelde en de Noordzee.⁸ De Brabantse Wal was tot het begin van de 18de eeuw een open binnenduinegebied, ontgonnen door de plaatselijk heren, de markiezen van Bergen op Zoom. Tijdens de Franse bezetting zijn veel heren hun rechten en gronden verloren onder het mom van 'vrijheid, gelijkheid en broederschap'. Na de val van Napoleon bleven veel Franse verworvenheden gehandhaafd. De door de staat opgeëiste grond werd verkocht aan vermogende particulieren. Dit is de tijd geweest dat er veel grote aaneengesloten landgoederen ontstonden op de Brabantse Wal.⁹ Deze landgoederen hebben namen als De Mattemburgh, Zoomland, De Groote Meer, Kortenhoeff en De Wouwse Plantage. De aanwezigheid van veelal oude landgoederen maakt dat er naast gevarieerde bossen en heide ook wei-bouwland en stuifzandrelicten aanwezig zijn. Op de Brabantse Wal komen een aantal zeer waardevolle vennen voor zoals De Groote Meer, Kleine Meer en het Zwaluwmoer. In deze vennen komen bijzondere soorten voor als

⁶ www.rijksoverheid.nl (25/11/2013).

⁷ www.antwoordvoorbedrijven.nl (25/11/2013).

⁸ www.brabantsewal.nl (12/11/2013).

⁹ Casper H. (2012) Landgoederen in Noord-Brabant, *Het lief en leed dat landgoed heet*, Brabantslandschap en BPG.

de Geoorde fuut, Dodaars, kamsalamander en Drijvende Waterweegbree. Landgoed Groote Meer herbergt veel van deze soorten en is erg belangrijk voor Natura 2000-gebied Brabantse Wal. Naast de watergebonden soorten zijn de bos- en stuifzandgebieden op de Brabantse Wal een belangrijk habitat voor de Wespendif, Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en de Zwarte specht.¹⁷

De Brabantse Wal heeft veel verschillen eigenaren, te weten Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Brabants Landschap, defensie, drinkwaterbedrijf Evides, gemeente Woensdrecht, gemeente Bergen op Zoom en vele particuliere grondeigenaren waaronder landgoedeigenaren.

§ 2.4 Totstandkoming van Natura 2000-gebied Brabantse Wal.

Een Natura 2000-gebied is er niet van de één op de andere dag. Omdat er veel komt kijken bij de totstandkoming van een Natura 2000-gebied wordt hieronder stapsgewijs uitgelegd hoe een dergelijk proces verloopt.

§ 2.4.1 Aanwijzingsbesluit

Het aanwijzingsbesluit is een formeel stuk en daarmee het instrument dat burgers, bedrijven en overheden direct bindt. Het aanwijzingsbesluit wordt vastgesteld door de Minister van Economische Zaken (EZ) en heeft in principe een onbepaalde looptijd.¹⁰ Op grond van artikel 10a van de Nb-wet 1998¹¹ bevat een aanwijzingsbesluit de instandhoudingsdoelstellingen en een begrenzing van het Natura 2000-gebied met een toelichting.

De Brabantse Wal is in 2000 (deels)aangewezen als Vogelrichtlijngebied¹² en in 2003 (deels) aangemeld bij de Europese Commissie als Habitatrichtlijngebied. In januari 2007 is het ontwerp- aanwijzingsbesluit van de Brabantse Wal in procedure gebracht.¹³ Het gebied is in 2013 definitief aangewezen en gepubliceerd in de Staatscourant.¹⁴

Instandhoudingsdoelstellingen

Per gebied moet in een besluit worden vastgelegd voor welke soorten of habitats het gebied een bijzonder beschermingsopgave krijgt.¹⁵ Het gaat hier voornamelijk om de soorten en habitats van gemeenschappelijk belang. De doelen per gebied zijn uitgewerkt door het ministerie van economische zaken (EZ) in samenspraak met deskundigen en terreinbeheerders. Er zijn drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen veranderd en zo nodig bijgesteld kunnen

¹⁰ LNV, juni 2005, Natura 2000 contourennotitie, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.

¹¹ www.wetten.overheid.nl (11/11/2013).

¹² LNV,2000, Aanwijzingsbesluit Vogelrichtlijngebied Brabantse Wal, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.

¹³ LNV,2007, Ontwerpbesluit Brabantse Wal, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.

¹⁴ Staatscourant, Bekendmaking aanwijzingsbesluiten voor 33 Natura 2000-gebieden, Ministerie van Economische Zaken, 7 mei 2013, Nr. 12211.

¹⁵ Brief van De Minister van LNV, G. Verburg Definitieve Aanwijzingsbesluiten Groep 4, 23 december 2009.

worden. De eerste mogelijkheid is bij aanwijzing van gebieden, de tweede mogelijkheid is bij de opstelling van de beheerplannen en de laatste mogelijkheid bij de evaluatie die in 2015 gepland staat. In bijlage A zijn de instandhoudingsdoelstellingen van de Brabantse Wal weergegeven.

Begrenzing

De Natura 2000-gebieden bestaan uit Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn gebieden. Bij de aanwijzing wordt er naar gestreefd om duidelijkheid en eenduidigheid van de begrenzing van vogel- en Habitatrichtlijngebied zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, tenzij dit bestuurlijk ongewenst is.¹⁶ Verder moet de begrenzing zoveel mogelijk samenvallen met grenzen die in het terrein zijn waar te nemen. Dit draagt bij aan een duurzame instandhouding van het Natura 2000-gebied. Het uitgangspunt in de Vogel- en Habitatrichtlijn is dat de doelen en begrenzingen uitsluitend op basis van ecologische doelen worden bepaald. Sociale en economische factoren mogen geen invloed hebben op de begrenzing van het Natura 2000-gebied.

Wanneer er grenswijzigingen moeten plaatsvinden wordt de begrenzingsmethodiek toegepast zoals opgenomen in de Nota van antwoorden Vogelrichtlijn (2000) en in het Verantwoordingdocument (2003). De definitieve begrenzing van Natura 2000-gebied Brabantse Wal is weergegeven in *bijlage B*.

§ 2.4.2 Beheerplan

Een beheerplan geeft invulling aan de verplichting in artikel 19a van de Nb-wet 1998 om uiterlijk drie jaar na de aanwijsdatum de instandhoudingsdoelen uit te werken in omvang, ruimte en tijd.¹⁷ Het beheerplan wordt opgesteld om duidelijkheid te geven over de maatregelen die nodig zijn om instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebied te bereiken. Verder moet het beheerplan de consequenties voor gebruikers inzichtelijk maken. Naast de zojuist genoemde punten is het beheerplan een toetsingsdocument bij vergunningaanvragen in het kader van de Nb-wet 1998. Beheerders, gebruikers en andere belanghebbenden moeten met het beheerplan duidelijkheid krijgen over welke activiteiten niet zijn toegestaan zonder dat deze getoetst zijn aan artikel 19j van de Nb-wet 1998 en welke activiteiten zonder vergunning wel zijn toegestaan.¹⁸ Om meer duidelijkheid te geven over wat er in een Natura 2000 -beheerplan moet worden opgenomen, is in *bijlage C* een programma van eisen opgenomen.

Het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal is op 6 september 2013 in concept gepubliceerd. Tot de 9^e oktober 2013 hadden betrokken partijen de kans om via een openbare inspraakprocedure te reageren op het Natura 2000 beheerplan. Na de aanpassingen zal het ontwerp-beheerplan aan Gedeputeerde Staten worden aangeboden. Wanneer Gedeputeerde State het beheerplan instemt, gaat het beheerplan de formele inspraak procedure in . De inspraakprocedure wordt in hoofdstuk 4 nader toegelicht.

¹⁶ www.rijksoverheid.nl (30/10/2013).

¹⁷ Provincie Noord-Brabant, 'Beheerplan Natura 2000', CONCEPT d.d. 26 september 2013, blz.2.

¹⁸ LNV,2000, Aanwijzingsbesluit Vogelrichtlijngebied Brabantse Wal, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.

¹⁹ www.brabant.nl(12/11/2013).

Volgens de fingerende Nb-wet 1998 is het Rijk (EZ, Defensie, I&M of Financiën) bevoegd gezag als het Rijk materieel beheerder is van de terreinen. Indien dit niet zo is zal provincie als bevoegd gezag optreden. Het is van belang dat één van de bevoegde instanties het voortouw neemt om het efficiënt opstellen van beheerplannen en het proces van overleg met te bespoedigen. In het geval van Natura 2000-gebied Brabantse Wal zijn de Gedeputeerde Staten van provincie Noord-Brabant verantwoordelijk voor het opstellen van het beheerplan Brabantse Wal.¹⁷

§ 2.4.3 Maatregelen

Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen behalen moeten er maatregelen worden uitgevoerd. De maatregelen die worden beschreven in het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal hebben hoofdzakelijk betrekking op:

1. Het plaatselijk herstel van heide, stuifzand en vennen;
2. Het in open landschap terugbrengen van vennen en het tegen gaan van verdroging en verlanding;
3. behoud van het bos dat een zekere ouderdom heeft;
4. zonering van de recreatie.

De strategie om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken wordt hieronder kort toegelicht. Voor een uitgebreide beschrijving van alle maatregelen kan het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal worden geraadpleegd.

1. Uitbreiding zandverstuiving, heide en open verbindingen instandhouding nachtzwaluw.

De Kriekelaire Duinen worden richting het noorden uitgebreid met heidenverbindingen naar de Kleine Meer en het gebied oostelijk van de Groote Meer. Tijdens de kap moeten er plekgewijs groepen bomen blijven staan ter bevordering van de habitat van de Nachtzwaluw (zie *bijlage E*). Een tabel met maatregelen is opgenomen in *bijlage D1*.

2. Herstel vennen, instandhouding dodaars, geoorde fuut, drijvende waterweegbree en kamsalamander.

Het herstel van de vennen in het plangebied is de grootse opgave voor de komende jaren. De twee convenanten²⁰ die zijn afgesloten om verdroging tegen te gaan hebben al veel bijgedragen aan het herstel. Beide convenanten komen voort uit de 'Sense of Urgency status'²¹ die de Brabantse Wal heeft gekregen vanwege de verdrogingproblematiek. Zowel waterkwaliteit als kwantiteit zijn belangrijk voor het herstel. Op de korte termijn is de waterkwaliteit belangrijker dan de kwantiteit. Dit houdt verband met het behoud van zeldzame soorten. Uiteraard blijft de waterkwantiteit een belangrijk gegeven bij het herstel van de vennen. De maatregelen zijn opgenomen in *bijlage D2 en D3*.

²⁰ Convenant 10 november 2009, 'Winning Evides Brabantse Wal', Convenant 10 november 2009, 'Aanpak verdroging en verbetering van de waterkwaliteit Brabantse Wal'.

²¹ Het begrip sense of urgency is door de minister van LNV geïntroduceerd voor het prioriteren in het kader van afspraken tussen Rijk en Provincies rond de afstemming van KRW, GGor, Natura- 2000 en ILG. De afspraken moeten voorkomen dat er een onherstelbare situatie ontstaat.

3. Bosbeheer

Vanuit het beheerplan wordt er met maatregelen op twee bos categorieën gestuurd. De eerste categorie bestaat uit bos met oude kernen en de tweede categorie uit bos met grote open plekken of kapvlakten en overig bos. In de toekomst zal er een integraal bosbeheerplan worden opgesteld in samenwerking met de betrokken partijen.

4. Recreatie zonering

Recreatie heeft op een aantal plaatsen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen.²² Toch biedt het beheerplan kansen aan recreatie door de recreatie zo te zonneren dat de kans op conflict in de toekomst kan worden verminderd. Recreatiezones worden in de volgende categorieën verdeeld.

1. Luwe natuurkernen;
2. natuur of bos met extensieve recreatie-invloed;
3. natuur of bos met extensieve tot minder extensieve recreatie-invloed;
4. natuur of bos met extensieve tot intensieve recreatie-invloed.

De tekst in paragraaf 2.3.4 is gebaseerd op: provincie Noord-Brabant, “Beheerplan Natura 2000”, CONCEPT d.d. 26 september 2013.

§ 2.4.4 Vergunningverlening

Het ondernemen van activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden kan negatieve gevolgen hebben voor de natuur en daarmee ook de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. De Nb-wet 1998 vormt in Nederland het wettelijke kader voor o.a. de aanwijzing en bescherming van Natura 2000-gebieden (paragraaf 2.3). De wet bepaalt dat projecten en andere handelingen die de kwaliteit van natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of die een significant verstorend effect kunnen hebben op soorten waarvoor het gebied is aangewezen, niet mogen plaatsvinden zonder vergunning (artikel 19d, eerste lid, NB-wet 1998).²³ Een ‘significant gevolg’ is een multi-interpretabel begrip. In bijlage E is een uitgebreide beschrijving van ‘Significante gevolgen’ beschreven. Niet alleen de activiteiten van particulieren en bedrijven moeten aan de voorwaarden voldoen. Overheidsprojecten mogen geen significante gevolgen hebben op het Natura 2000-gebied zonder vergunning. De Nb-wet 1998 maakt geen onderscheid of een project of activiteit binnen of buiten het plangebied gelegen is. Dit wordt ook wel externe werking genoemd, voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld grondwaterwinning van Evides zoals dit op de Brabantse Wal het geval is.

Een Natura 2000 beheerplan van een gebied is het toetsingskader bij een vergunning aanvraag,²⁴ omdat hierin de instandhoudingsdoelstellingen per gebied staan beschreven. Wanneer in het kader van de Nb-wet 1998 een vergunning wordt aangevraagd wordt dit de habitattoets

²² Provincie Noord-Brabant, “Beheerplan Natura 2000”, CONCEPT d.d. 26 september 2013.

²³ Regiebureau Natura 2000, Factsheet Natura 2000 en vergunningverlening, oktober 2010.

²⁴ Andrea Almasi, Projectleider Natura 2000 beheerplannen Provincie Noord-Brabant, 22/10/2013.

genoemd. Deze toets is noodzakelijk om te bepalen of en onder welke eventuele voorwaarden een activiteit of project in en rondom een Natura 2000-gebied kan worden toegelaten. De habitattoets bestaat uit drie onderdelen te weten: de voortoets, de verslechterings- en verstoringstoets of passende beoordeling, en de ADC toets. Dit traject heeft als doel dat het verzekerd dat de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet worden aangetast en het verzekeren dat een verslechtering van de habitatkwaliteit en de habitats van soorten, ofwel de verstoring van soorten, niet optreedt.²⁵ In *bijlage G* is een stroomschema opgenomen van een vergunningaanvraag.

Aan het in behandeling nemen van een vergunning aanvraag Nb-wet 1998 zijn kosten verbonden. De leges bedragen € 3206,- per vergunningaanvraag. De totale behandelingsduur van een vergunningaanvraag bedraagt maximaal 26 weken. De vergunningaanvraag loopt conform de Wet uniforme openbare voorbereidingsprocedure Awb.²⁶

²⁵ Ministerie van LNV (2005). Algemene Handreiking. Nb-wet 1998. September 2005.

²⁶ www.brabant.nl (29-12-2013).

3

Activiteiten

Hoofdstuk 3: Activiteiten op de Brabantse wal

In het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal wordt conform het programma van eisen (bijlage C) minimaal beschreven welke bestaande en voorgenomen activiteiten niet schadelijk zijn in relatie tot het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen.²⁷ Ook wordt aangegeven van welke activiteiten ten tijde van het vaststellen van het beheerplan nog niet bepaald kan worden of deze schadelijke gevolgen hebben. De activiteiten en projecten worden opgenomen in het beheerplan om inzichtelijk te maken wat geoorloofd is en wat niet.

In de eerste paragraaf wordt beschreven met welke storingsfactoren de Natura 2000-gebied de Brabantse Wal te maken heeft. In de tweede paragraaf worden de activiteiten beschreven die op dit moment worden uitgevoerd door particuliere grondeigenaren. Daarnaast wordt in deze paragraaf beschreven, in hoeverre er bij het uitvoeren van de activiteiten rekening moet worden gehouden met de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. In de laatste paragraaf wordt gekeken naar de ontwikkelingen van nieuwe activiteiten in en rond het Natura 2000 plangebied.

§ 3.1 Storingsfactoren

Om te kunnen bepalen welke activiteiten significante gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen, moet eerst bepaald worden voor welke factoren de instandhoudingsdoelstellingen gevoelig zijn. Daarom worden hieronder de storingsfactoren op de Brabantse Wal beschreven.

Op de Brabantse Wal zijn negen factoren die verstorend effect kunnen hebben op de aangewezen habitats en soorten, te weten: Vermesting, verdroging, verzuring, verontreiniging, geluid, licht, trillingen, optische verstoring en mechanische effecten.²⁸

Vermesting en verdroging zijn de voornaamste storingsfactoren op de Brabantse Wal en daarmee belangrijke maatstaven voor de beoordeling van huidige en nieuwe activiteiten en projecten. De instandhoudingsdoelstellingen van de Brabantse Wal zijn erg gevoelig voor vermisting en verzuring via de lucht.²⁹ De vermisting en verdroging wordt vooral veroorzaakt door externe bronnen. Zo ligt Natura 2000-gebied de Brabantse Wal onder de rook van de haven van Antwerpen en de landbouw, industrie en het verkeer dragen tevens bij aan de hoge depositiewaarden.

Verdroging is een serieuze bedreiging voor veel van de aangewezen habitattypen. Dit komt vooral naar voren in het zwak gebufferd ven, de Groote Meer. De verdroging in het gebied

²⁷ LNV, juni 2005, Natura 2000 contourennotitie, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.

²⁸ Provincie Noord-Brabant, "Beheerplan Natura 2000", CONCEPT d.d. 26 september 2013.

²⁹ [www.ro.reimerswaal.nl\(20/11/2013\)](http://www.ro.reimerswaal.nl(20/11/2013)).

wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door grondwaterwinning. In 2009 zijn twee convenanten aangegaan die dit probleem moeten indammen. In de casus in hoofdstuk 6 zal hier dieper op in worden gegaan.

De storingsfactoren: verontreiniging, geluid, licht, trillingen, optische verstoring en mechanische effecten zijn storingsfactoren welke getoetst moet worden. Echter zijn deze factoren op de Brabantse Wal verhoudingsgewijs minder van belang dan vermessing en verdroging.

§ 3.2 Huidige activiteiten

In het Natura 2000 beheerplan staan de voorwaarden genoemd waaronder de huidige activiteiten en projecten mogen worden uitgevoerd. In deze paragraaf worden de voorwaarden uiteen gezet. Er is voor gekozen om vijf hoofdactiviteiten uit te werken, omdat deze activiteiten economisch gezien het belangrijkste zijn voor de particuliere grondeigenaar. Met het stuk hieronder wordt beschreven wat er veranderd voor de activiteiten van de particuliere grondeigenaar.

Natuur-, bos- en landschapsbeheer (herstel)

Natuur-, bos- en landschapsbeheer (herstel) is belangrijk voor de biodiversiteit en de aanwezige natuurwaarde op de Brabantse Wal. De drie vormen van beheer zijn toegestaan als de gedragscode worden nageleefd. Wanneer de gedragscode (zie begrippenlijst) wordt nageleefd voldoet de particuliere grondeigenaar aan de zorgplicht in het kader van de Flora- en Faunawet: (artikel 2, lid 1: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving).³⁰ Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat er extra rekening moet worden gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen (zie *bijlage A*). Indien er maatregelen worden uitgevoerd die significante gevolgen hebben op de instandhoudingsdoelstelling zal er gewerkt moeten worden met mitigerende maatregelen die voortkomen uit de Flora- & Faunawet of op basis van ontheffing. Voorbeelden hiervan zijn werkzaamheden buiten het broedseizoen of in de winterperiode.

Er verandert voor het natuur-, bos- en landschapsbeheer (herstel) relatief weinig, behalve dat er extra zorgvuldig met de instandhoudingsdoelstellingen om moet worden gegaan. Vanuit het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal wordt het belang van een integraal bosbeheersplan voor de Brabantse Wal benadrukt. Het opstellen van een dergelijk plan kan een meerwaarde bieden voor natuur-, bos- en landschapsbeheer op de Brabantse Wal.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding

Op de Brabantse Wal vindt op een aantal locaties, jacht, beheer- en schadebestrijding plaats. Dit wordt uitgevoerd in het kader van populatie beheer evenals ter voorkoming van landbouw-, bos- en verkeerschade. Deze activiteit heeft door betreding en geluidsoverlast mogelijk negatieve effecten op vogels, waaronder vogelrichtlijn- en typische soorten. In het bijzonder bodembroeders als de nachtzwaluw zijn kwetsbaar bij betreding. De overige typische soorten

³⁰ [www.wetten.overheid.nl\(10-12-2013\)](http://www.wetten.overheid.nl(10-12-2013)).

(amfibieën, reptielen, insecten) zijn niet verstoringsgevoelig voor jachtactiviteiten. Het bejagen van jachtwild (haas, konijn, fazant, houtduif, wilde eend en patrijs)³¹ heeft geen effect op deze vogelrichtlijnsoorten indien het plaatsvindt buiten het broedseizoen.³² Indien de activiteiten worden uitgevoerd zoals in het faunabeheerplan van Noord-Brabant³³ is opgenomen, zal jacht, wildbeheer en schadebestrijding geen negatieve effecten voortbrengen.

In veel andere Natura 2000-gebieden is jacht, wildbeheer en schadebestrijding aan strenge regels gebonden of wordt het niet meer uitgevoerd. De provincie Noord-Brabant is van mening dat de zorgplicht en het faunabeheerplan voldoende bescherming bieden voor het behalen van instandhoudingsdoelstellingen.³⁴

Agrarisch gebruik

Binnen en aangrenzend aan het Natura 2000-gebied Brabantse Wal vinden een aantal vormen van agrarisch gebruik plaats, te weten, veehouderij, akkerbouw, vollegrondstuinbouw en kasteelt. De laatste twee vormen vinden echter op beperkte schaal plaats.

De effecten van agrarisch gebruik kunnen het beste in twee categorieën worden gedeeld (aldus beheerplan Brabantse Wal), te weten de effecten van 'reguliere activiteiten' en de emissie van vermestende en verzurende stoffen. Reguliere activiteiten zoals ploegen, oogsten en beweiden hebben geen significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de Brabantse Wal. Om habitats van soorten als de veldleeuwerik en andere boerenlandvogels te bevorderen is het onder de aandacht brengen van fauna technische, maai- en akkerrandbeheer, van groot belang. De reguliere agrarische activiteiten kunnen in de basis gewoon plaats blijven vinden.

Agrarische bedrijven zijn één van de veroorzakers van de uitstoot van verzurende en vermestende stoffen. Stikstof is één van de stoffen die veel invloed heeft op de aangewezen habitats op de Brabantse Wal. Stikstofemissie is niet alleen op de Brabantse Wal een probleem maar ook in andere Natura 2000-gebieden. De Programmatische aanpak stikstof (PAS) is een antwoord op de moeilijke situatie die ontstond toen er steeds minder vergunningen konden worden verleend voor nieuwe economische activiteiten in de buurt van Natura 2000-gebieden. De stikstofuitstoot die met die activiteiten gepaard ging was te bedreigend voor de natuurdoelen waaraan Nederland zich in de EU had verbonden.

Agrarische activiteiten op de Brabantse Wal hebben te maken met Natura 2000. Sommige agrarische bedrijven zullen bij uitbreiding extra maatregelen moeten treffen in de vorm van stikstofreducerende installaties en andere agrariërs zullen plaats moeten maken voor de natuur, zoals in de landbouwenclave 'Jagersrust'. Omdat deze landbouwenclave in belangrijke mate de oorzaak is van de voedingstoffen die zich in het aangevoerde oppervlakte water bevinden,

³¹ (De patrijs staat op de rode lijst, de jacht is op dit moment niet toegestaan).

³² Provincie Noord-Brabant, "Beheerplan Natura 2000", CONCEPT d.d. 26 september 2013.

³³ Faunabeheereenheid Noord-Brabant, Faunabeheerplan 2011-2016, vastgesteld door GS op 5 november 2010.

³⁴ Bijeenkomst particuliere grondeigenaren en provincie op 9 december 2013 op landgoed de Vijverhoeve te Huijbergen.

Programmatische aanpak stikstof (PAS)

De stikstof depositie in ons land daalt gestaagd maar nog steeds zijn er 133 stikstof gevoelige gebieden die kampen met te hoge depositie waarde. Om de aangewezen habitats en de daarbij behorende soorten te beschermen moet de depositie van stikstof sterk worden terug gebracht. Stikstof depositie is niet allen belemmerend voor de natuur maar ook voor de plaatselijke en regionale economie. Nieuwe economische activiteiten moeten namelijk in het kader van de Nb-wet 1998 een vergunning aanvragen. Als de depositie in een gebied te hoog is zal de vergunning zelden of niet worden verleend.³⁵ Hierdoor ondervindt de regionale en lokale economie grote hinder. Daarom is 2009 de PAS in het leven geroepen met het doel de vastgelopen vergunningverlening in het kader van de Nb-wet 1998 te bespoedigen. De twee pijlers van de PAS zijn:

- Behoud en herstel van de bedreigde habitattypes bevorderen door de huidige daling van de stikstofdepositie een extra impuls te geven en door aparte herstelmaatregelen per habitatype;
- Binnen de grenzen van de dalende stikstofdepositie verantwoorde ruimte zoeken om met behoud van de instandhoudingdoelen toch vergunningen te kunnen geven voor nieuwe economische activiteiten: ontwikkelingsruimte.

Na de openbare inspraakprocedure en de bestuurlijke besluitvorming door de provincie is het streven dat de PAS in de zomer van 2014 in werking treedt.

Ontleend van: [www.pas.natura2000.nl\(21/11/2013\)](http://www.pas.natura2000.nl(21/11/2013))

kan voedselrijk water al dan niet periodiek stromen naar de Leemputten, het Ranonkelven, de Kleine Meer en de Groote Meer waardoor deze wateren sterkt worden verrijkt en in kwaliteit achteruitgaan.

Recreatie

In het on-Nederlandse aandoend gebied, wordt volop gefietst en gewandeld. Er geldt een vrije toegang op alle openbare en daarvoor opengestelde wegen en paden met uitzondering van sommige particuliere eigendommen, zoals Landgoed Groote Meer (privé), bosreservaat Mattemburgh en defensie terrein Vliegveld Woensdrecht.

Naast wandelen en fietsen zijn er een legio aan recreatieve activiteiten op Brabantse Wal te weten hengelsport, schaatsen, paardrijden, golf, huifkartochten enz. Het overgrote deel van deze activiteiten is niet belemmerend voor de doelsoorten. Echter zijn een aantal activiteiten

³⁵ [www.pas.natura2000.nl\(21/11/2013\)](http://www.pas.natura2000.nl(21/11/2013)).

in een bepaalde periode niet wenselijk. Voorbeelden hiervan zijn quad-rijden in beschermd gebied en wandelen met loslopende honden in het broedseizoen. Middels handhaving, informeren en het aanpassen van regels zullen de recreatieve activiteiten die significante gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen moeten worden ingeperkt.

Om meer grip te krijgen op de recreatieve invloeden wordt er gestuurd op extensieve en intensieve recreatie zones. Dit wordt bewerkstelligd door een passende recreatieve infrastructuur. Verder dragen projecten als, Landschappen van Allure (*zie paragraaf 5.3.1*) bij aan een verbetering van de recreatie zonering op de Brabantse Wal.

Wat betekent dit nu voor de particuliere grondeigenaar? In het begin heerste de gedachte dat als een gebied werd aangeduid als bijvoorbeeld een recreatief luwe zone dat het dan niet meer mogelijk was om daar recreatie te ontwikkelen. De provincie Noord-Brabant geeft echter aan dat het een visie is en geen harde richtlijn.³⁶ In het beheerplan is dan ook niet opgenomen welke activiteiten absoluut niet in een zonering mogen worden uitgevoerd. Hierbij moet wel gezegd worden dit geen vrijbrief is om zomaar een recreatieve activiteit te starten. Bij een vermoeden dat er significante gevolgen zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen zal er door de initiatiefnemer een voortoets moeten worden uitgevoerd.

Door de zonering van de recreatie op de Brabantse Wal worden er zogenaamde 'recreatieve poorten' ontwikkeld. De gemeenten en de provincie Noord-Brabant zijn reeds aangevangen met de realisatie hiervan. Door recreatieve infrastructuren aan te passen en voorzieningen te centreren (informatiecentra), worden gebieden gecreëerd waaruit de recreant het gebied in trekt. Particuliere grondeigenaren kunnen hiervan profiteren. Een goed voorbeeld hiervan is de volksabdij in Ossendrecht. Na de realisatie van de erkende Brabantse Natuurpoort is de omzet verdubbeld.⁷³

Wonen

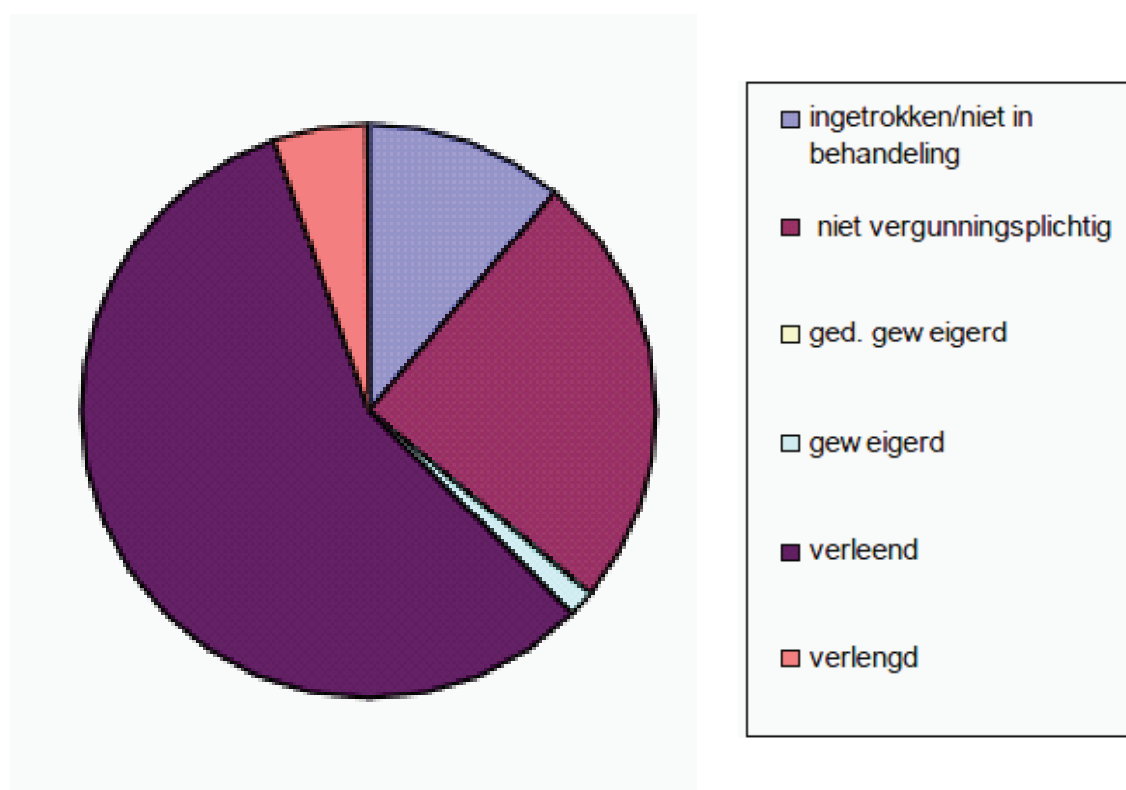
Binnen en aangrenzend aan het Natura 2000-gebied zijn woningen aanwezig. Ter voorkoming van wateroverlast is er bij Zuidhoef, net noordelijk van de Steertse Duinen, een onderbemaling aanwezig. Bij recente herstelprojecten in de omgeving van Kortenhoeff en Akkerenvan is gebleken dat de vereiste drooglegging van enkele woningen belemmerend werkt op de voor de natuur gewenste verhoging van de grondwaterstanden. Door technische ingrepen is dit op de betreffende locaties op te lossen en zijn de belemmeringen weg te nemen.³⁷

Voor het realiseren van woningen of verbouwingen zal middels een voortoets moeten worden gekeken of dit significant effecte heeft op de doelstellingen. Veelal zal de voortoets onderdeel zijn van de omgevingsvergunning die in het kader van het bouwproject wordt aangevraagd.³⁸

³⁶ Sjoerd Sibbing, Beleidsmedewerker Natuurschoonwet, Provincie Noord-Brabant.(12/12/2013).

³⁷ Provincie Noord-Brabant, 'Beheerplan Natura 2000', CONCEPT d.d. 26 september 2013.

³⁸ [www.natura2000.nl\(23-09-2013\)](http://www.natura2000.nl(23-09-2013)) scriptie beheerplan: juridisch status, doorwerking en houdbaarheid.

Figuur 1: Afhandeling aanvragen in voortoets en vergunningstraject, (Bron: Alterra Wageningen, Vergunningverlening Natuurbeschermingswet, een overzicht van aanvragen en besluiten art. 19d Natuurbeschermingswet 1998 sinds 1 oktober 2005 tot 31 juli 2008. Alterra rapport 1748).

§ 3.3 Ontwikkelingen en nieuwe activiteiten op de Brabantse Wal

In deze paragraaf wordt gekeken naar de ontwikkelingen op de Brabantse Wal en de mogelijke gevolgen voor de ontplooiing van nieuwe activiteiten door particuliere grondeigenaren. De verwachte ontwikkelingen worden afgeleid van diverse beleidsplannen uit de omgeving van de Brabantse Wal.

In het vigerend bestemmingsplan Buitengebied Woensdrecht³⁹ wordt beschreven dat het aantal agrarische bedrijven afneemt en de omvang van de agrarische bedrijven toe neemt. Dit is in lijn met de ontwikkeling in de agrarische sector in Nederland.⁴⁰ De gemeente Woensdrecht en Roosendaal willen dan ook ruimte bieden aan nieuwe economische dragers ten behoeve van agrarische bedrijven. Hierbij kan gedacht worden aan toeristische en recreatieve nevenactiviteiten en hergebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen. Niet alleen agrariërs kunnen gebruik maken van deze beleidsruimte. Veel landgoederen kunnen niet

³⁹ Actualisatie bestemmingsplan buitengebied, gemeente Woensdrecht, vastgesteld op 17 februari 2011.

⁴⁰ www.CBS.nl (28/11/2013).

meer rondkomen van traditionele economische dragers (bosbouw, pacht en jacht) en zijn genoodzaakt om hun economische dragers uit te breiden. De gemeenten waarin Natura 2000-gebied de Brabantse Wal gelegen is bieden beleidsruimte voor nevenactiviteiten mits deze passen binnen het gebied. De gemeente Woensdrecht, waar een groot deel van Natura 2000-gebied de Brabantse Wal in gelegen is, heeft de volgende ontwikkelingsaccenten gekozen voor het buitengebied:

- Het creëren van ruime mogelijkheden voor inpassing van toeristisch- recreatieve functies (voorzieningen en routestructuren)⁴¹;
- het bieden van ruimte voor verbreedde landbouw en nieuwe economische dragers (toeristisch-recreatieve nevenactiviteiten en hergebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen).

Nieuwe toeristische-recreatieve activiteiten of uitbreidingen van bestaande locaties moeten getoetst worden aan het bestemmingsplan en in de gemeente Woensdrecht ook aan het toeristische-recreatief beleidsplan. In beide plannen is opgenomen dat de zonering van de recreatie op de Brabantse Wal moet worden aangepast. Waar gevoelige en waardevolle natuur aanwezig is zal uitsluitend extensieve recreatie mogen plaatsvinden. De intensieve recreatie mag alleen plaatsvinden indien dit geen negatieve gevolgen heeft voor het landschap en de aanwezige biodiversiteit en natuurwaarden.

De provincie Noord-Brabant en de gemeenten op de Brabantse Wal stimuleren de ontwikkeling van nieuwe landgoederen.⁴² Nieuwe landgoederen kunnen bijdragen aan de natuurontwikkeling en de versterking van het landschappelijk karakter. De beeldkwaliteit van een nieuw landgoed is erg belangrijk en dus aan regels gebonden. Deze regels ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe landgoederen zijn terug te vinden in de gemeentelijke beleidsdocumenten (o.a. bestemmingsplan). Wanneer de economie weer aantrekt kan dit kansen bieden voor particuliere grondbezitters.

§ 3.3.1 Nieuwe activiteiten

Particuliere grondeigenaren kunnen inspelen op de hierboven besproken ontwikkelingen. Om de particuliere grondeigenaren op de Brabantse Wal een indicatie te geven van mogelijke nieuwe activiteiten, wordt hieronder een selectie aan activiteiten beschreven die kunnen worden ondernomen op de Brabantse Wal. Het is echter onmogelijk om aan te geven of een nieuwe activiteit, significante gevolgen heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen. Dit is immers afhankelijk van de situatie ter plaatsen.

Kanttekening: het starten van nieuw activiteiten brengt veel meer met zich mee dan hieronder wordt beschreven. Natura 2000 is een onderdeel van toetsing. Het bestemmingsplan, de

⁴¹ Bureau Buiten, Toeristische-Recreatief beleid gemeente Woensdrecht, Hoogerheide/Utrecht, januari 2010.

⁴² www.ro.brabant.nl (03/12/2013).

omgevingsvergunning en lokale omstandigheden bepalen uiteindelijk of een nieuwe activiteit wel of niet kan plaatsvinden.

Boomhutten

Deze vorm van recreatiewoning wordt steeds populairder in binnen- en buitenland. Het idee is dat er op kleine schaal recreatiewoningen worden gerealiseerd in de toppen van grotere bomen, om het idee geven dat men zich in een luxe boomhut bevindt. In beperkte mate zou dit op de juiste locatie een mogelijkheid kunnen bieden om extensieve verblijfsrecreatie te ontwikkelen op de Brabantse Wal. De bouw van de boomhutten zou kunnen geschieden met zoveel mogelijk lokale bouwmaterialen en duurzame technieken om het groene karakter van de omgeving kracht bij te zetten.

Bij het realiseren van boomhutten als nieuwe activiteit zal vooral moeten worden gekeken of de activiteit invloed uitoefent op Natura 2000 vogelrichtlijnsoorten, te weten de wespandief, nachtzwaluw, zwarte specht en boomleeuwerik (zie *bijlage E*). Deze soorten zijn vooral gevoelig voor verstoring door geluid en optische verstoring. De locatie, de mate van verstoring van de activiteit en de aanwezigheid van soorten in het eventuele plangebied zijn van groot belang voor het al dan niet verlenen van een vergunning in kader van de Nb-wet 1998. Daarnaast moet er ook rekening gehouden worden met het bestemmingsplan. Wanneer de bestemming het niet toelaat om boomhutten te realiseren, zal er eerst een bestemmingsplanwijziging moeten worden aangevraagd.

Natuurbegraafplaats

Natuurbegraafplaatsen (zie figuur 2) zijn een trend die over is komen waaien uit Engeland met als opzet: het samenvoegen van natuur (-vorming) en het begraven van overledenen. Alles op een natuurbegraafplaats draait om het natuur en milieubewustzijn, het milieubewust omgaan met het begraven en de omgeving waarin begraven wordt. Dit vertaalt zich in een natuurlijke begraafplaats waar in plaats van de traditionele grafmonumenten een boom, zwerfkei of houten bordje als grafmarkering gebruikt wordt. De achterliggende gedachte is door het aanleggen van dergelijke begraafplaatsen in de natuur deze gebieden als groene zones vastgelegd worden voor de volgende generaties.⁴³

Figuur 2: Natuurbegraafplaats,
(Bron: <http://static.cic.panoramio.com>).

⁴³ Ontleend uit: Jonkman m., van der Veen(2008), De natuurbegraafplaats in Nederland, Afstudeer rapport Hogeschool Van Hall Larenstein, Velp(gld.)

Het realiseren van een natuurbegraafplaats als nevenactiviteit op bijvoorbeeld een landgoed, biedt kansen voor een particuliere grondbezitter en de natuur. De inrichting van een natuurbegraafplaats kan bijdragen aan de ontwikkeling van natuur en landschap. Bij de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats komt veel kijken. Zo is de bodem, maar vooral het grondwaterpeil erg belangrijk en moet er rekening worden gehouden met diverse wet- en regelgeving. Hierbij valt te denken aan de Wet op lijkverzorging en het Besluit op de lijkverzorging.⁴⁴ Waar de grond van de Particuliere grondeigenaren aan de rand van een Natura 2000 is gelegen en zo een groene buffer kan vormen tussen rood en groen, liggen kansen voor deze activiteit.

De plaatselijke omstandigheden zijn bepalend voor de invloed op de instandhoudingsdoelstellingen. Echter zal een natuurbegraafplaats in de basis weinig invloed uitoefenen op de doelstellingen. Een natuurbegraafplaats staat voor rust, stilte en harmonie. Factoren waar de instandhoudingsdoelstellingen van de Brabantse Wal bij gebaat zijn. Veelal is een bestemmingsplan wijziging nodig om deze activiteit op te kunnen zetten.

Vergaderlocatie in het groen

De ontwikkeling van nieuwe gebouwen in Natura 2000-gebied is in de basis niet wenselijk.⁴⁵ Wel staat men welwillend tegenover het herbestemmen van agrarische opstallen die momenteel geen duidelijke functie meer vervullen. Één van de mogelijkheden is het ontwikkelen van vergader locaties in het groen. Oude, veelal agrarische gebouwen kunnen worden verbouwd tot locaties waar vergaderingen en andere bijeenkomsten kunnen worden georganiseerd voor het bedrijfsleven. De structuurvisie, het landschapontwikkelingsplan en de bestemmingsplannen van de gemeenten beschrijven deze activiteit als oplossing voor het vrijkomend agrarisch vastgoed in het gebied.

Door het bedrijfsleven uit Antwerpen, Roosendaal, Breda enz. naar de Brabantse Wal te trekken zal dit de bekendheid van het gebied vergroten. Iets wat wenselijk is, want voor vele is de omgeving van de Brabantse Wal een nog onbekend gebied.

Overige activiteiten

Verder kan gedacht worden aan het realiseren van zorgboerderijen, groene educatie, natuurlijk spelen en het verkopen van streekproducten. Al deze activiteiten zijn in de basis mogelijk in het kader van de Nb-wet 1998, indien ze maar geen significante gevolgen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Als dit wel het geval is kan worden gekeken of door mitigerende (verzachtende) maatregelen het negatieve effect is weg te nemen. Veelal is dit het geval, want uit onderzoek van Alltera⁴⁶ blijkt dat landelijk 95% van de Nb-wet 1998 vergunning

⁴⁴ Ontleend uit: Jonkman m., van der Veen(2008),De natuurbegraafplaats in Nederland, Afstudeer rapport Hogeschool Van Hall Larenstein, Velp(gld.).

⁴⁵ Actualisatie bestemmingsplan buitengebied, gemeente Woensdrecht, vastgesteld op 17 februari 2011.

⁴⁶ Alterra Wageningen, Vergunningverlening Natuurbeschermingswet, een overzicht van aanvragen en besluiten art. 19d Natuurbeschermingswet 1998 sinds 1 oktober 2005 tot 31 juli 2008. Alterra rapport 1748.

Hoofdstuk 3: Activiteiten op de Brabantse Wal

aanvragen wordt verleend. De provincie Noord-Brabant bevestigt dat dit ook geldt voor de Brabantse Wal.⁴⁷

⁴⁷ Trineke Bakker, Adviseur vergunningen Groene wetten, (7/11/2013).

4

Maatregelen & Gevolgen

Hoofdstuk 4: Maatregelen en gevolgen

Om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren worden er verspreid over het plangebied maatregelen genomen. De visie en het gewenste resultaat van de maatregelen zijn reeds beschreven in paragraaf 2.4.4. In dit hoofdstuk wordt verder onderzocht wat de invloed is van de voorgestelde maatregelen voor de particuliere grondbezitter. Centraal staat wat de verwachting zijn vanuit de particuliere grondbezitter en wat de verwachtingen zijn vanuit het bevoegd gezag (provincie Noord-Brabant). Aan het eind van dit hoofdstuk zal tevens aandacht worden besteed aan de juridische status van het beheerplan en daarmee ook de maatregelen.

§ 4.1 Verwachtingen

De maatregelen die de komende zes jaar (houdbaarheid van het beheerplan) na de vaststelling van het beheerplan worden uitgevoerd zijn van belang om achteruitgang van de habitat- en doelsoorten tegen te gaan en waar mogelijk te versterken. Maar wat wordt er verwacht van de particuliere grondbezitter en wat kan de particuliere grondbezitter van het bevoegd gezag verwachten?

De provincie Noord-Brabant is hoofdverantwoordelijke voor het uitvoeren van de maatregelen en is dus gebaat bij een goede samenwerking met de betrokken partijen (terrein beherende organisaties (TBO's), particuliere grondeigenaren, gemeenten, enz.). Middels een gebiedsteam en bijeenkomsten wordt getracht zoveel mogelijk elkaars belangen op elkaar af te stemmen. Een goed participatietraject is essentieel voor een goede samenwerking tussen beide partijen. In het verleden is dit niet altijd vlekkeloos verlopen,⁴⁸ wat er voor heeft gezorgd dat er tijdens de informele inspraak procedure veel herhaling heeft plaats gevonden wat sommige particuliere eigenaren frustreerde. De particuliere grondeigenaar heeft over het algemeen de intentie, best mee willen werken, mits het geen financiële gevolgen heeft. Ofwel ze willen weinig tot niets mee betalen aan de maatregelen en de maatregelen moeten geen grote negatieve invloed hebben op de activiteiten die zij uitvoeren of willen gaan uitvoeren.⁷³

De provincie heeft een rol als vergunningverlener. Bij het ontplooiën van activiteiten in het Natura 2000-gebied verwacht de provincie Noord-Brabant dat de initiatiefnemer voldoende rekening houdt met de instandhoudingsdoelen van het gebied.⁴⁹

§ 4.2 Juridische status van het beheerplan en de maatregelen

Voor de particuliere grondeigenaar is het van belang om te weten hoe en wanneer er inspraak kan worden geleverd op maatregelen die plaats vinden op zijn eigendom. Daarnaast is het voor een particuliere grondeigenaar van belang dat hij op de hoogte is van zijn juridische positie in

⁴⁸ De heer Cogels, eigenaar Landgoed Groote Meer (21-09-2013).

⁴⁹ Andrea Almasi, Projectleider Natura 2000 beheerplannen Provincie Noord-Brabant, (16/12/2013).

dezen. In de onderstaande tekst wordt getracht zo kort en helder mogelijk de juridische status van het beheerplan en de maatregelen toe te lichten.

§ 4.2.1 Inspraakprocedure

Draagvlak is belangrijk voor de uitvoering van het beheer van de Natura 2000-gebieden. Een beheerplan wordt daarom opgesteld in goed overleg met eigenaren en gebruikers en overheden (artikel 19a, eerste lid, van de Nb-wet 1998). Met het oog op inspraak door andere belanghebbenden wordt bovendien bij de totstandkoming van een beheerplan de, in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht geregelde uniforme openbare voorbereidingsprocedure, doorlopen (artikel 19a, vijfde lid, van de Nb-wet 1998).⁵⁰

Om de beheerplanprocedure inzichtelijk te maken wordt hieronder stapsgewijs de procedure toegelicht:

1. Voorbereiding concept beheerplan
(ambtelijk onderdeel van de procedure, geen formele handtekening nodig)
 - o provincie Noord-Brabant identificeert aan de hand van kadastergegevens eigenaren en identificeert beheerssituatie van gebied (facultatief)
 - o provincie Noord-Brabant stelt vast welke bevoegde gezagen er in het gebied zijn en van welke partijen instemming nodig is. Zoals geregeld in Nb wet 1998 artikel 2 lid 4.
 - o provincie Noord-Brabant maakt procesafspraken voor de inspraak- en beroepsprocedures Vaststellen procesafspraken.
 - o Inrichten van interactief gebiedsproces, inclusief stuurgroep, klankbordgroep en werkgroepen.
 - o Vaststellen Concept beheerplan (Ambtelijk, geen juridische kracht).
2. Vaststellen ontwerp beheerplan
 - o Verwerken eventuele aanpassingen naar aanleiding van een definitief Aanwijzingsbesluit. Let op! Formeel, hoeft een ontwerp beheerplan niet te wachten op een definitief aanwijzingsbesluit besluit.
 - o Vaststellen van ontwerp beheerplan (Bestuurlijke handtekening): handtekening is nodig van alle bevoegde gezagen en van de partijen die moeten instemmen.
3. Inspraakprocedure
 - o provincie Noord-Brabant plaatst Kennisgeving (plaatsen advertentie) (Kernboodschap verwerken)
 - o provincie Noord-Brabant verzorgt de terinzagelegging
 - o provincie Noord-Brabant organiseert, indien gewenst, de informatie- en

⁵⁰ De heer Cogels, eigenaar Landgoed Groote Meer (21-09-2013).

- o inspraakbijeenkomst in aanwezigheid van andere bevoegde gezagen.
- o provincie Noord-Brabant verzorgt registratie en administratieve verwerking van zienswijzen
- o provincie Noord-Brabant is postbus voor zienswijzen
- o Verdelen reacties naar bevoegde gezagen eventueel ná dat provincie Noord-Brabant een voorzet heeft gedaan voor inhoudelijke reactie.
- o Inhoudelijke opmerkingen/aanpassingen en terugkoppeling door bevoegde gezagen naar provincie Noord-Brabant.
- o Verzamelen antwoorden en bundelen tot één antwoord door provincie Noord-Brabant
- o Nota van antwoord (Bestuurlijke handtekening)

4. Vaststelling beheerplan

- o Mogelijk aanpassen van beheerplan eventueel gelijk op laten lopen met Nota van antwoord
- o Rondsturen adaptatie(voor aanpassing)
- o Vaststellen Beheerplan eerst ambtelijk dan bestuurlijk (Bestuurlijke handtekening van alle bevoegde gezagen en van de partijen die moeten instemmen)
 - > Ook hier kennisgeving en terinzagelegging

5. Beroep

- o provincie Noord-Brabant is postbus voor beroepsschriften
- o Coördineren van opstellen onderdelen van verweerschrift
- o Bundelen en ambtelijk (of bestuurlijk?)afzegenen verweerschrift.
- o Machtigen van woordvoerder (facultatief) voor het voeren van de beroepsprocedure bij de Raad van State.⁵¹

§ 4.2.2 Beheerplan en maatregelen

Het is belangrijk om te weten dat het beheerplan een beleidsdocument is en geen direct bindend stuk, zoals een bestemmingsplan. Voor zover het beheerplan instandhoudingsmaatregelen beschrijft die los staan van de vergunningverlening op grond van de Nb-wet 1998 en die evenmin als concretisering van de zorgplichtbepaling kunnen worden beschouwd, heeft het buiten de functie van afwegingskader, geen onmiddellijke juridische doorwerking. Het is niet meer en niet minder dan de weergave van het op uitvoering gerichte beleid dat het bevoegd gezag wenselijk acht en waaraan dat gezag zichzelf zal houden.⁵² De maatregelen die in het beheerplan zijn opgenomen zijn daardoor niet op basis van het plan als zodanig afdwingbaar. Maatregelen waarover overeenstemming bestaat, waar het gaat om in overleg met de betrokken partijen overeengekomen maatregelen is die afdwingbaarheid ook niet echt nodig. Er kan

⁵¹ Ontleend van: www.natura2000.nl (26-12-2013).

⁵² www.natura2000.nl (23-09-2013) scriptie beheerplan: juridisch status, doorwerking en houdbaarheid.

aangenomen worden dat maatregelen waarover overeenstemming bestaat ook daadwerkelijk uitgevoerd zullen worden, onvoorziene omstandigheden daargelaten. Indien niet alle partijen instemmen met een maatregel maar deze wel wordt verwerkt in het beheerplan, heeft het bevoegd gezag de mogelijkheid om de maatregel op te leggen met toepassing van artikel 19c Nb-wet 1998.⁵³ De toepasbaarheid van dit artikel is beperkt tot bestaande activiteiten en dan alleen maar voor zover de bestaande activiteit niet in overeenstemming is met het beheerplan. Ook kan het bevoegd gezag ingeval van een feitelijk voordoende verslechtering van de habitats of significante verstoring van soorten waarvoor het Natura 2000- gebied is aangewezen, herstel- of behoudsmaatregelen treffen, die de eigenaar of gebruiker van het gebied moet gedogen (artikel 21 van de Nb-wet 1998).⁵⁴ Het kan ook voorkomen dat er maatregelen in het beheerplan worden beschreven die bestaande activiteiten beperken, of verbinden aan voorwaarden. Het komt zelfs voor dat het bestaand gebruik niet meer kan worden uitgevoerd. Een voorbeeld hiervan is de intensieve landbouw op enclave Jagersrust. Wanneer blijkt dat een particuliere grondeigenaar ten gevolgen van een besluit uit het beheerplan, schade lijdt of zal lijden die redelijkerwijs niet of niet geheel te zijnen laste behoort te blijven en waarvan de vergoeding niet of niet voldoende door aankoop, onteigening of anderszins is verzekerd, is de provincie Noord-Brabant, verplicht op het verzoek van de particuliere grondeigenaar een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding uit te keren⁵⁵ (gebaseerd op artikel 31 lid 1 van de Nb-wet 1998).

⁵³ www.wetten.overheid.nl (02/12/2013).

⁵⁴ www.natura2000.nl (23-09-2013) scriptie beheerplan: juridisch status, doorwerking en houdbaarheid.

⁵⁵ www.wetten.overheid.nl (23-12-2013).

Kansen &
Knelpunten

Hoofdstuk 5: Kansen en knelpunten vanuit de Natura 2000 Brabantse Wal

Natura 2000 heeft de laatste jaren onder veel mensen een negatief imago gekregen.⁵⁶ Maar is dit vanuit de particuliere grondeigenaar op de Brabantse Wal eigenlijk wel terecht? Om hier een antwoord op te krijgen wordt er gekeken naar de kansen en knelpunten die vanuit Natura 2000 Brabantse Wal naar voren komen. In de eerste paragraaf wordt gekeken naar de vergunning die de afgelopen jaren zijn aangevraagd in het kader van de Nb-wet 1998. Vervolgens wordt in de tweede paragraaf gekeken naar de knelpunten en in de derde paragraaf naar de kansen.

§ 5.1 Vergunningaanvragen

Een methode om knelpunten te kunnen opsporen, is het analyseren van de vergunningen die zijn aangevraagd in het kader van de Nb-wet 1998. Wanneer er veel vergunningaanvragen van dezelfde aard voortdurend worden afgewezen, kan er mogelijk sprake zijn van een knelpunt. Volgens Trineke Bakker⁵⁷ heeft 95 % van de vergunning aanvragen op de Brabantse Wal betrekking op veehouderijen die hun bedrijfsvoering veranderen en waar stikstofdepositie een rol speelt in de vergunningaanvraag. Vervolgens is er een deel van de vergunningaanvragen die te maken heeft met stikstofdepositie vanuit overige sectoren als verkeer en industrie. Dan is er nog een klein deel dat betrekking heeft op andere activiteiten, bijvoorbeeld natuurontwikkeling, waterberging, dijkversterking ed. Thans ligt er één vergunningaanvraag in het kader van Natura 2000 Brabantse Wal ten behoeve van de bouw van recreatie woningen.⁵⁸ De meeste vergunningaanvragen (ongeveer 90%)⁵⁹ in de provincie Noord-Brabant worden gewoon verleend, dit geldt ook voor de Brabantse Wal. Omdat de meeste vergunningaanvragen uit de agrarische sector komen, ontstaat het vermoeden dat er mogelijk een knelpunt ligt in agrarisch gebruik met betrekking op bedrijfsuitbreiding en de daarbij komende stikstofdepositie.

§ 5.2 Knelpunten

Hieronder worden de knelpunten genoemd die naar voren zijn gekomen uit de bijeenkomst van 9 december 2013, de enquêtes, gesprekken die zijn gevoerd met betrokken partijen en artikelen en rapporten die de afgelopen jaren zijn opgesteld.

§ 5.2.1 Agrarische activiteiten

Agrariërs die in of rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zijn gelegen hebben hinder ondervonden van Natura 2000. Zo ook in de omgeving van de Brabantse Wal. Omdat het vigerende beleid ernstige schade toebrengt aan de lokale economie, is het programma aanpak stikstof (PAS) in het leven geroepen (zie paragraaf 3.2). Deze aanpassing in de Nb-wet 1998

⁵⁶ Rikke C.M. Arnouts en Fred H. Kistenkas(2011), De deur klemmt Nederland op slot door Natura 2000: de discussie ontrafeld, Alterra, Wageningen.

⁵⁷ Trineke Bakker, Adviseur vergunningen Groene wetten (7/11/2013).

⁵⁸ Andrea Almasi, Projectleider Natura 2000 beheerplannen, provincie Noord-Brabant (09-12-2013).

⁵⁹ Trineke Bakker, Adviseur vergunningen Groene wetten (7/11/2013).

heeft voor ogen om de lokale economische ontwikkelingen weer mogelijk te maken zonder dat de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar komen.⁶⁰

Soms zijn de effecten van de landbouw niet met mitigerende maatregelen op te lossen. Op de Brabantse Wal zijn twee landbouwenclaves aanwezig, te weten landbouwenclave Jagersrust en Steertse Heide die een dermate negatieve invloed hadden op enkele instandhoudingsdoelstellingen dat zij hun activiteiten moesten staken. De bemesting van de percelen is stopgezet en op termijn worden de gronden verworven en omgevormd tot natuur.

Volgens het concept beheerplan Brabantse Wal blijven nieuwe ontwikkelingen in de landbouw veelal mogelijk zonder vergunning indien de depositie van stikstof niet toeneemt en er geen negatieve effecten zijn op de hydrologie en waterkwaliteit.⁶¹ Dit betekent dat de agrariër bij uitbreiding van het bedrijf moet investeren in systemen die de stikstofdepositie tot een minimum beperken. Er is nog geen algemeen antwoord op de vraag welke maatregelen het meest effectief toegepast kunnen worden. Dit hangt namelijk af van factoren als, bedrijfstype, het type ondernemer de gevoeligheid van het Natura 2000-gebied en de lokale omstandigheden op de grondmarkt. De kosten die per bedrijf hiervoor worden gemaakt lopen dan ook sterk uiteen. Het knelpunt zal bij het ene bedrijf dan ook groter zijn dan bij het ander.⁶²

§ 5.2.2 Handhaving

Belangrijk voor een gunstige instandhouding van de doelsoorten en habitats is het handhaven van de wet- en regelgeving. Het goed naleven van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), Flora- en Faunawet, de Boswet, en de Waterwet leveren een belangrijke bijdrage voor een gunstige instandhouding. In het concept Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal wordt beschreven dat er in 2014 een handhavingsplan wordt opgesteld in samenwerking met de bevoegde gezagen.⁶³ Het is van groot belang dat particuliere grondeigenaren bij dit plan worden betrokken. Veel van de gebieden die gevoelig zijn voor onrust (bv. loslopende honden en betreding na zonsondergang) zijn gelegen op particulier grondbezit. De kosten van extra handhaving zullen niet worden gefinancierd door de particuliere grondeigenaren. Het is dus in het belang van de gunstige instandhouding van de habitats en doelsoorten dat particuliere grondbezitters op de juiste wijze worden betrokken in het handhavingsplan. De laatste jaren is er een dalende lijn te zien in het aantal groene Bijzondere opsporingsambtenaren (BOA's).⁶⁴ Veel natuurorganisaties en particuliere grondeigenaren worden geplaagd door bezuinigingen en zitten niet te wachten op extra kosten. Het zal dan ook een uitdaging worden om een goed functionerend handhavingsplan op te zetten.

⁶⁰ www.pas.natura2000.nl (10-12-2013).

⁶¹ Provincie Noord-Brabant, 'Beheerplan Natura 2000', CONCEPT d.d. 26 september 2013.

⁶² LEI-rapport 2010-056, Innovatie rond Natura 2000-gebieden. Kansen en mogelijkheden voor agrarische bedrijven.

⁶³ Provincie Noord-Brabant, 'Beheerplan Natura 2000', CONCEPT d.d. 26 september 2013.

⁶⁴ www.natuurtoezicht.nl (03/12/2013).

§ 5.2.3. Opstellen van het beheerplan

Het opstellen van de Natura 2000 beheerplannen heeft een lange tijd geduurd. In 2007 is men middels een breed gebiedsproces begonnen aan het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal. In 2009 speelde de stikstofproblematiek op en er ontstond onzekerheid over haalbaarheid en de betaalbaarheid van het beheerplan. Hierdoor is in 2010 het proces stilgelegd. In 2010 is middels een informele inspraakprocedure feedback geleverd door de betrokken partijen waaronder verschillende de particuliere grondeigenaren.⁶⁵ Door interne wisselingen bij de provincie is de feedback uit 2010 nauwelijks tot niet verwerkt in de conceptversie van 2013. Dit heeft bij een aantal particuliere grondeigenaren geleid tot frustratie want dit geeft het gevoel dat er niets is gedaan met de input die is gevraagd.⁶⁶ Mede door het lange proces zijn er veel veranderingen doorgevoerd die met enige regelmaat weer werden aangepast. Dit gaf bij een aantal particuliere grondeigenaren onduidelijkheid en onzekerheid.

§ 5.2.4 Bos, economisch of ecologisch?

Een groot oppervlak van de landgoederen op Brabantse Wal bestaat uit bos. Op de visiekaart in het beheerplan is te zien dat er in het kader van de doelstellingen twee verschillende bostypen worden nagestreefd, te weten (ambitie) oud bos, en open bos of bos met kapvlaktes. Zowel in de visiekaart als in het beheerplan wordt weinig tot geen rekening gehouden met de economische waarde van bos voor (landgoed)eigenaren. Sommige (landgoed)eigenaren vrezen dat zij met deze ambitie een economische drager verliezen.⁶⁷ Dit komt mede doordat in het beheerplan vooral aandacht wordt geschonken aan de ecologische criteria en niet zozeer aan de economische aspecten. Het is voor de particuliere bosbezitter van belang dat de economische waarde van bosbouw in het beheerplan wordt erkend. Want naar zeggende van de provincie blijft bosbouw in de basis ook gewoon mogelijk. De provincie geeft aan dat de visiekaart een richtlijn is en geen vaststaand kader.⁶⁸ Dit is één van de voorbeelden dat het Natura 2000 beheerplan op verschillende manieren kan worden geïnterpreteerd. De onduidelijkheid die kan ontstaan is niet wenselijk voor het bevoegd gezag (provincie Noord-Brabant) en verwarrend voor de particuliere grondeigenaar. In de volgende paragraaf wordt hierop verder ingegaan.

§ 5.2.5 Interpretatie Natura 2000 beheerplan

Uit de bijeenkomst op 9 december 2013 bleek dat het Natura 2000 beheerplan op verschillende manieren wordt geïnterpreteerd door zowel particuliere grondeigenaren als andere partijen. Dit is een knelpunt welk een reëel risico met zich mee kan brengen. Het Natura 2000 beleid wordt namelijk overgenomen in andere beleidsdocumenten. Een goede communicatie tussen provincie Noord-Brabant, de betreffende gemeenten en andere beleidsmakers is dan ook van groot belang.

⁶⁵ Presentatie Andrea Almasi van de Provincie Noord-Brabant op de bijeenkomst op 9 december 2013 te Huijbergen.

⁶⁶ Enquête (zie bronnenlijst).

⁶⁷ Enquête (zie bronnenlijst).

⁶⁸ Particuliere grondeigenaren en provincie op 9 december 2013 op landgoed de Vijverhoeve te Huijbergen.

§ 5.2.6 Toegankelijkheid, inspraak en draagkracht

De juiste partijen betrekken tijdens de totstandkoming van het beheerplan is uiterst belangrijk voor het verkrijgen van draagvlak. Zeker in een gebied als de Brabantse Wal, dat bestaat uit veel verschillende eigenaren, is dit van essentieel belang. Het opstellen van het beheerplan en de verwerking hiervan liet te wensen over. Door de ontwikkeling van het landelijk stikstofbeleid is de afronding van het beheerplan vertraagd. De langdurige periode van onduidelijkheden heeft er voor gezorgd dat input vanuit de betrokken partijen verloren is gegaan. Dit heeft er toe geleid dat de op- en aanmerkingen uit 2010 niet waren verwerkt in de conceptversie van 26 september 2013.

Niet alleen op de Brabantse Wal maar eigenlijk alle Natura 2000-beheerplannen zijn voor de gemiddelde particuliere grondeigenaar lastig te begrijpen. De beheerplannen hebben een beleidsmatig karakter en er komt veel jargon in voor. Hierdoor is het voor de gemiddelde particuliere grondeigenaar vaak lastig om de essentie uit het beheerplan te halen en wat de gevolgen zijn voor zijn of haar eigendom. Het inschakelen van een deskundige is al snel een vereiste.

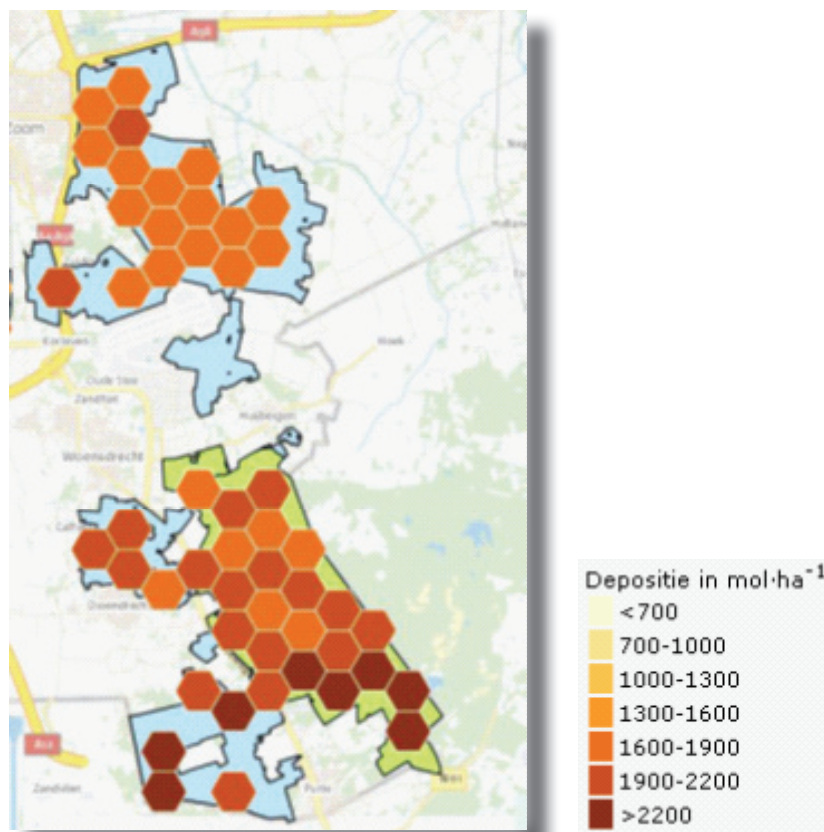
§ 5.2.7. Haven van Antwerpen

De haven van Antwerpen groeit flink en kan door het uitdiepen van de Oosterschelde nu ook de grootste containerschepen ter wereld ontvangen. In de eerste 3 maanden van 2013 kenden de haven een groei van 3%.⁶⁹ De komende jaren wordt een flinke uitbreiden verwacht. Dit heeft als gevolg dat de stikstofdepositie ook zal toenemen. De Brabantse Wal ligt pal onder de rook van de haven van Antwerpen. Deze mogelijke stikstof toename kan een knelpunt gaan vormen voor het ontwikkelen van activiteiten op de Brabantse Wal waar stikstof een rol speelt. Wanneer de stikstof waarden niet meer dalen maar gaan stijgen kunnen er geen vergunningen meer worden verleend in het kader van de Nb-wet 1998. De uitbreiding van de haven is niet alleen een bedreiging voor de instandhoudingsdoelstellingen maar ook voor de ontplooiing van stikstof gerelateerde activiteiten. Deze situatie wordt hieronder toegelicht.

De habitattypen op de Brabantse Wal (*bijlage A*) zijn erg gevoelig voor stikstofdepositie. De daadwerkelijke depositie is hoger dan de kritische depositiewaarden van de aangewezen habitattypen en leefgebieden van soorten. Een voorbeeld hiervan is het ven de Groote Meer. De kritische depositie waarde is 571 Mol stikstof per hectare per jaar⁷⁰ en de daadwerkelijke waarde ligt tussen de 1600 tot 1900 Mol stikstof per hectare per jaar (zie figuur 3). Deze waarden moeten dalen en mogen niet stijgen door activiteiten uit de omgeving. Wanneer de haven van Antwerpen uitbreidt zal de depositie van stikstof flink toenemen waardoor er voor stikstof gerelateerde activiteiten, ondanks de komst van de PAS, wellicht geen vergunning wordt verleend.

⁶⁹ www.portofantwerp.com (17-12-2013).

⁷⁰ H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, Alterra, "Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000".

Figuur 3: stikstofdepositie Langstraat 2012, (bron: Aeries 1.5).

§ 5.3 Kansen

Naast knelpunten voorziet Natura 2000 ook in kansen. Deze kansen zijn echter niet altijd meetbaar en direct zichtbaar. In deze paragraaf zal puntsgewijs inzicht worden gegeven in de kansen die voort kunnen komen uit Natura 2000 op de Brabantse Wal.

§ 5.3.1 Subsidie mogelijkheden

In de komende zes jaar heeft de Provincie Noord-Brabant 40 miljoen euro ter beschikking om de voorgestelde maatregelen uit het beheerplan uit te voeren. Wanneer projecten aansluiting vinden bij het herstel of verbetering van de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen kan er in goed overleg aanspraak worden gemaakt op een bijdrage van de provincie Noord-Brabant.

EU Life projecten

Life is een Europees fonds voor natuur-, milieu- en ontwikkelingsprojecten die zich vooral richt op Natura 2000-gebieden.⁷¹ Van 2006 tot 2011 heeft het heideherstel op landduinen (HELA) project plaatsgevonden. Na de beëindiging van het project is er een verlengingsaanvraag ingediend die onder andere voorziet in maatregelen ten behoeve van de instandhoudingsdoelstelling. In december 2013 zal duidelijk worden of het verzoek wordt gehonoreerd. Deze aanvraag heeft ook betrekking op maatregelen waarvan particuliere grondeigenaren kunnen profiteren.

Landschappen van Allure project 'De zoom'

Landschappen van Allure is een investeringsprogramma vanuit de provincie Noord-Brabant voor natuur- en landschapsprojecten.⁷² De Brabantse Wal is een van de drie gebieden waar een project wordt opgezet. In dit project wordt gestuurd op een verbetering van fiets- en wandelpaden. Deze voorziening zorgen ervoor dat recreatieve voorziening, natuurgebieden en verblijfsaccommodatie beter beleefbaar worden. De planvorming is op dit moment nog bezig. Eind 2014, begin 2015 kunnen naar verwachting de eerste werkzaamheden beginnen. Dit initiatief heeft niet direct te maken met Natura 2000 maar biedt wel kansen voor particuliere grondeigenaren om mee te denken en waar mogelijk voor hun zelf kansen te ontwikkelen.

Extra beheervergoeding vanuit de programmatische aanpak stikstof (PAS)

In paragraaf 3.2 is reeds beschreven wat de programmatische aanpak stikstof inhoud. Één van de maatregelen van de PAS is lokaal extra beheermaatregelen te treffen om de effecten van stikstof depositie te verminderen. Voorbeelden hiervan zijn extra plaggen en maaien.⁷³ Deze maatregelen komen voor vergoeding in aanmerking.

5.3.2 Kwaliteitsimpuls

Natura 2000 beoogt een robuuste en daarmee stabiele natuur op de Brabantse Wal te realiseren. Samen met projecten als Landschappen van Allure, waarin getracht wordt het recreatieve netwerk te verbeteren wordt de Brabantse Wal aantrekkelijker gemaakt om in te werken, wonen en te recreëren. Voor particuliere grondeigenaren kan het zelfs bijdrage aan het herstel van het karakter van hun eigendom. Meer hierover in hoofdstuk 6.

Voor particuliere grondeigenaren die recreatieve voorzieningen hebben of willen ontwikkelen kan Natura 2000 kansen bieden. Doordat er recreatieve poorten worden ontwikkeld om de recreatie beter te sturen zullen vooral in deze gebieden kansen liggen voor nieuwe activiteiten.

⁷² www.brabant.nl (16/12/2013).

⁷³ Particuliere grondeigenaren en provincie op 9 december 2013 op landgoed de Vijverhoeve te Huijbergen.

Landgoed
Grote Meer

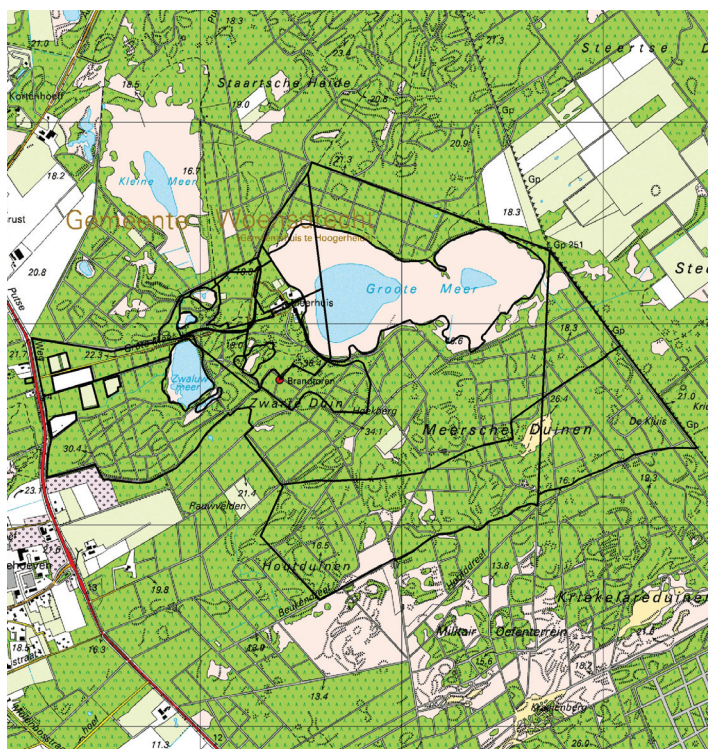
Hoofdstuk 6: Landgoed Groote Meer

Op Landgoed Groote Meer zijn twee belangrijke vennen gelegen, te weten De Groote Meer en het Zwaluwmoer. Vooral De Groot Meer is van groot belang voor veel van de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen op de Brabantse Wal. Om concreter in te kunnen gaan op de effecten van Natura 2000 voor de particuliere grondbezitter is de situatie op landgoed Groote Meer nader onderzocht. In de eerste paragraaf wordt er een beschrijving gegeven van Landgoed Groote Meer om een beeld te kunnen vormen van de situatie. Vervolgens worden in de tweede de doelen en maatregelen beschreven die vanuit het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal naar voren komen. In de derde paragraaf worden de kansen en knelpunten die voortkomen uit de Natura 2000 voor Landgoed De Groote Meer benoemd.

§ 6.1 Beschrijving en historie van Landgoed Groote Meer

Het landgoed De Groote Meer ligt in het Zuidwesten van de provincie Noord-Brabant, in de gemeente Woensdrecht (Ossendrecht). In het Oosten liggen de bossen aan de grens met België. Het landgoed vormt een aantrekkelijk geheel en maakt deel uit van een groot boscomplex. Landgoed De Groote Meer beslaat een oppervlakte van ca. 352 ha., waarvan 293 ha. bos. De Groote Meer heeft een oppervlakte van ca. 55 ha. Er komen verspreid op het landgoed ook enkele kleinere vennen voor. Naast bos en water bestaat een klein deel van het landgoed uit stuifzand en (vergraste) heide.

Op het landgoed zijn een aantal woningen aanwezig en een beeldbepalende oprijlaan. Het landgoed is particulier eigendom van de Belgische familie Cogels. In *bijlage H* is een topografische kaart opgenomen van Landgoed Groote Meer.

Figuur 4: Ligging Landgoed Groote Meer en topografische kaart Landgoed Groote Meer, (Bron: vanderSlikke rentmeesters).

Historie

De omgeving van Landgoed Groote Meer is vanouds een gebied van vennen en stuifduinen al dan niet bezet met hakhout. De rijkdom aan natuurlijke voorziening (turf, vis en wild) was dan ook een belangrijke reden voor de Wilhelmiëten om zich in 1278 te vestigen in Huijbergen. Door de vele onthoudings-, advents- en vastendagen stond bij de kloosterlingen regelmatig vis op het menu. De vennen waren van groot belang en moesten toentertijd goed beschermd worden tegen stropers. Nadat de Kleine Meer in 1668 was droog gevallen verbond men de vennen onderling met kanaaltjes om een dergelijke ramp in de toekomst te voorkomen. Dit leidden ertoe dat in 1721, bij het droogvallen van zowel de Groote als de Kleine Meer de Wilhelmiëten hun vis tijdig konden verplaatsen naar het diepere Zwaluwmoer. Na de Franse bezetting werden domeingronden onder bepaalde voorwaarden te koop aangeboden. Petrus Johannes van Loon was degene die de Groote meer á 55 hectare, kocht voor 750 Florijnen. In de jaren erna wisselde de Groote Meer meerdere malen van eigenaar en werd het uitgebreid door de aangrenzende de gronden aan te kopen.

In 1902 kocht Aimée Manceau het inmiddels 631 hectare grootte landgoed met alles er op en eraan. Toentertijd had het landgoed te maken met wateroverlast in plaats van verdroging. De wateroverlast werd voornamelijk veroorzaakt door de ontginningen in de omgeving (Kalmhout). Door dammen te bouwen en het water om te leidden trachtte Aimée Manceau het probleem op te lossen. Dit was niet gemakkelijk want de boeren in de omgeving staken de dijken door om hun eigen landbouwgronden te beschermen. In de Eerste Wereldoorlog ging de houtprijs omhoog en is het landgoed gehavend door de 'sprokkelwoede'. Het landgoed ging in 1919 handje contantje over in handen van jonkheer Joseph Marie Cogels die direct begon met het herstel van het landgoed. De jaren erna heeft het landgoed meerdere malen last gehad van rampen. Zo is er eenmaal 150 hectare bos afgebrand en stond van eind december 1925 tot maart 1926 heel het gebied ten oosten van de Putse Weg diep onder water. In de Tweede Wereldoorlog kon de familie het landgoed maar zelden bezoeken door de afsluiting van de grenzen. In deze tijd is er ruim 25.000m³ hout door de bezetter uit de bossen van het landgoed gehaald en bij de bevrijding bleek 180 hectare door granaten verwoest. Naast de vele tegenslagen was Landgoed Groote Meer een bijzondere plaats. Fons de Dooij, geboren en getogen op het landgoed weet nog van zijn ouders dat je met een bootje van de Groote Meer naar de Kleine Meer en verder naar het Zwaluwmoer kon varen. Er werd gevisd op baars, zeelt en paling. Er broedden niet alleen verscheidene soorten meeuwen maar ook visdiefjes, noordse stern, tureluur, bonte plevier, korhoen, klapekster en grauwe klauwier, terwijl zeearend, visarend en slechtvalk er pleisterden.⁷⁴

§ 6.1.1 Huidige exploitatie

Het landgoed haalt momenteel zijn inkomsten uit de volgende activiteiten, te weten, bosbouw, subsidies, defensie en wonen. Het beheer van het landgoed is grotendeels afhankelijk van

⁷⁴ Casper H.(2012) Landgoederen in Noord-Brabant, Het lief en leed dat landgoed heet, Brabantslandschap en BPG.

subsidies. Dit is echter geen stabiele inkomstenbron omdat subsidies onderhevig zijn aan politieke schommelingen. Om in de toekomst verzekerd te zijn van vaste inkomsten en daarmee stabiel bezit is het ontwikkelen van nieuwe en duurzame economische dragers noodzakelijk. Vanuit regionaal beleid worden nevenactiviteiten op landgoederen gestimuleerd (zie paragraaf 3.3).

§ 6.1.2 Exploitatie mogelijkheden

Landgoed Groote Meer heeft ideeën om het landgoed en haar omgeving aantrekkelijker te maken. In samenwerking met het project Landschappen van Allure wordt gekeken naar de mogelijkheden om de brandtoren die ooit op het landgoed aanwezig was te herbouwen. Tevens wordt er aan gedacht om in deze brandtoren rustige verblijfsrecreatie te realiseren welk is voorzien van duurzame energiebronnen. Te denken valt aan een verwarmingsinstallatie die wordt gevoed met hout afkomstig van het landgoed. Wanneer het landgoed een nieuwe activiteit wil ontwikkelen zal dit altijd een extensief karakter moeten hebben. Omdat het landgoed veel instandhoudingsdoelstellingen huisvest, is er al snel sprake van een significant gevolg. Voor de familie Cogels is dit niet direct een knelpunt, rust en harmonie staan namelijk hoog in het vaandel bij de familie.

Figuur 5: Uitzicht vanuit de oude Brandtoren, (Bron: www.falw.vu (03/12/2014)).

§ 6.2 Doelen en maatregelen vanuit twee oogpunten

Familie Cogels

Het Landgoed Groote Meer is eigendom van de familie Cogels. De visie die vanuit de familie op het landgoed rust kan als volgt worden beschreven: 'Een duurzame instandhouding en rendabele exploitatie van Landgoed Groote Meer, met in achtneming van de persoonlijke gebruiksbehoeften'. De familie is verbonden met het landgoed en draagt zorg voor het voortbestaan van het bezit. Het beheer van bos en natuur op het landgoed wordt gefinancierd door subsidieinkomsten en houtopbrengsten. De hoogte van de inkomsten bepalen dan ook het beheerbudget en hiermee de mogelijkheden. De familie vindt het herstel van de Groote Meer erg belangrijk en zijn content met de verbetering van het ven. De familie Cogels wil meewerken aan de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen, mits het geen geld kost en ze betrokken worden bij de plannen die betrekking hebben op hun eigendom. De familie hecht waarde aan de volgende activiteiten en wil deze in de toekomst blijven uitvoeren: geïntegreerd bosbeheer, jacht (beheer), wonen en rustige recreatie.

Bevoegd gezag (Provincie Noord-Brabant)

Het voornaamste doel op Landgoed Groote Meer is het herstel van het zwak gebufferde ven de Groote Meer. Door herstel van de Groote Meer worden soorten als de kamsalamander, geoorde fuut, dodaars en drijvende waterweegbree versterkt. De meeste maatregelen ten behoeve van de Groote Meer vinden niet plaats op Landgoed Groote Meer zelf, maar daar buiten. Voorbeelden hiervan zijn het terugdringen van nutriëntenrijk water vanuit de landbouw gebieden (Steertse Heide en Jagersrust) en reductie van waterwinning in zowel Nederland als Vlaanderen. Op het landgoed zelf wordt riet en veenwortel verwijderd uit de Groote Meer. Verder moet de Watertoevoer naar de Groote Meer vanuit de Kleine Meer en het Zwaluwmoer worden vergroot. Andere maatregelen zijn het verwijderen van bosopslag op de heiden rond De Groote Meer en het verwijderen van boomopslag rond het Zwaluwmoer. Tevens schrijft de visiekaart voor dat er twee bostypen worden nagestreefd op Landgoed Groote Meer, te weten (ambitie) oud bos en open bos met kapvlaktes.

§ 6.2.1 Realisatie maatregelen

De maatregelen die nodig zijn om de doelen op landgoed Groote Meer te verwezenlijk worden in de komende zes jaar uitgevoerd. De planning van de werkzaamheden zijn in het Natura 2000 beheerplan opgenomen . Een deel van de maatregelen, zoals het verwijderen van het riet en veenwortel zal worden gefinancierd door de provincie Noord-Brabant. Wanneer deze maatregel uitgevoerd wordt dient er uiteraard eerst contact gelegd te worden met de familie Cogels. Het verwijderen van bosopslag is in de basis geen probleem voor de familie Cogels. Echter wil het landgoed het aandeel heide niet vergroten omdat zij het areaal bos niet willen laten krimpen. Het beheren van heide kost aanzienlijk meer dan het beheren van bos en levert minder op.

Het omvormen van de bosopstanden op Landgoed Groote Meer en het beoogde bosbeeld van Natura 2000 kunnen elkaar aanvullen. De uitwerking hiervan komt terug in paragraaf 6.3.

Figuur 6: Vennen van Landgoed Groote meer, (Bron:www.grensparkzk.nl (16/12/2013)).

⁷⁵ Provincie Noord-Brabant, 'Beheerplan Natura 2000', CONCEPT d.d. 26 september 2013.

§ 6.3 Kansen en knelpunten

De kansen en knelpunten voor particuliere grondeigenaren op de gehele Brabantse Wal zijn reeds beschreven in paragraaf 5.2. In deze paragraaf wordt een verdiepingsslag gemaakt aan de hand van voorbeelden van Landgoed Groote Meer.

§ 6.3.1 Kansen

Bosbeheer

Landgoed Groote Meer is de laatste jaren zijn bosbeheer aan het omvormen van een puur productie gerichte visie naar een multifunctionele beheervorm. In het nieuw bosbeheer plan van Landgoed Groote Meer wordt de volgende doelstelling aangehouden: *“het bosbeheer van het landgoed de Groote Meer richt zich op een multifunctioneel beheer waarbij de functies houtproductie, natuurontwikkeling, landschapsbehoud en recreatie zo goed mogelijk op elkaar worden afgestemd. Gestreefd wordt naar stabiele bossen met een gevarieerde opbouw; hierbij dient het landgoedkarakter gehandhaafd te blijven”*.⁷⁶ Het huidige bosbeeld wordt gedomineerd door een hoog aandeel naalddhout (88%) dat zich voornamelijk in de boomfase bevindt. De komende beheerperiode wordt gestuurd op verbetering van bosverjonging en bosstructuur door middel van kapvlakten (max.2 ha). De kapvlakten worden gerealiseerd op plaatsen waar de houtkwaliteit niet het gewenste resultaat geeft.

Het doel en de visie op het bosbeheer komt in grote mate overeen met de doelstelling op het bosbeheer uit het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal. Een voorbeeld hiervan is de aanleg van kapvlakten. Enerzijds is dit wenselijk om verjonging te creëren ter verbetering van de bosstructuur en aan de andere kan wordt het habitat van de nachtzwaluw en boomleeuwrik verbeterd. Door het opnemen van geïntegreerd bosbeheer in het beheerplan kunnen Natura 2000 en het belang van een particuliere grondeigenaar worden verenigd.

Beeldverbetering

Één van de voornaamste doelstellingen van de Natura 2000 Brabantse Wal is het herstel van De Groote Meer en de doelsoorten die aan dit ven gebonden zijn (bijv. de geoorde fuut en de dodaars). Dit ven kampt reeds decennia lang met verdroging. In dit licht heeft het Natura 2000-gebied een ‘sense of urgency’ voor de wateropgave. In 2009 zijn vooruitlopend op het beheerplan, twee convenanten gesloten. Het eerste convenant is gesloten tussen de provincie Noord-Brabant en Evides en het tweede convenant tussen provincie Noord-Brabant, Evides, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, organisatie voor boeren en tuinders in Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Gelderland (ZLTO), gemeente Woensdrecht en Waterschap Brabantse Delta. Beide convenanten dienen het doel om de Groote Meer te vernatten en de waterkwaliteit te verbeteren.

Door de maatregelen die reeds zijn uitgevoerd en die nog moeten worden uitgevoerd zal het waterpeil van de Groote Meer stijgen. Hierdoor wordt de belevingswaarde van het landgoed vergroot. Dit heeft een grote waarde voor de familie Cogels.

⁷⁶ vanderSlikke Rentmeesters, Beheerplan landgoed De Groote Meer 2014 – 2024, Ossendrecht/Ellemeet 2013.

Subsidiemogelijkheden

Landgoed de Groote Meer kan door medewerking te verlenen aan de maatregelen zelf profiteren van Natura 2000. Door geïntegreerd bosbeheer op te laten nemen als maatregel in het beheerplan komen er financiën vrij die gebruikt kunnen worden om de bosopstanden te verjongen. Dit zorgt voor een duurzame voortzetting van het bosareaal en verzekerd financiële opbrengsten in de toekomst. Na overleg met de provincie is toegezegd dat geïntegreerd bosbeheer wordt opgenomen als maatregel.⁷⁷

Zowel vanuit het LIFE project als vanuit Landschappen van Alluren vinden er maatregelen plaats op landgoed Groote Meer. Door goede afspraken te maken kunnen twee partijen (in dit geval provincie en de familie Cogels) elkaar bijstaan. Momenteel doet de familie Cogels onderzoek naar de mogelijkheid om in samenwerking met het project Landschappen van Alluren de oude brandtoren te herstellen. In de toren wil de familie extensieve verblijfsrecreatie ontwikkelen. De plannen zijn nog in ontwerp en de vergunningen moeten nog worden aangevraagd. Of het project doorgang kan vinden in het kader van Natura 2000 kan bij voorbaat nog niet worden gezegd. Hiervoor zal een voortoets moeten plaatsvinden.

§ 6.3.2 Knelpunt

Communicatie en afstemming

In 2007 is middels een breed gebiedsproces aangevangen met het opstellen van het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal. Omdat Natuurmonumenten op dat moment het beheer voerde over het landgoed Groote Meer is de familie Cogels in den beginnen niet betrokken geweest bij de totstandkoming van het Natura 2000 beheerplan. Omdat er ontevredenheid ontstond bij de familie Cogels jegens de gang van zaken, is het beheercontract niet verlengd en heeft de familie het beheer in eigen hand genomen. Omdat de familie het beheer overnam werden zij de nieuwe contactpersoon voor de Groote Meer. In het begin liep de communicatie stroef omdat er veel afspraken waren gemaakt tussen Natuurmonumenten en de provincie, die niet overeenkwamen met de visie van de familie Cogels. Een voorbeeld hiervan was het beheerplan. Tot verbazing van de familie Cogels stonden er maatregelen en toezeggingen in het Natura 2000 beheerplan, vanuit landgoed Groote Meer, waar de familie zich niet in kon vinden. De communicatie tussen de provincie en de familie Cogels is de laatste periode sterkt verbeterd en hiermee ook de samenwerking.

Als bevoegd gezag is het niet eenvoudig om alle betrokken partijen op de juiste wijze te betrekken en hun voorstellen te verwerken in het beheerplan. In het geval van Landgoed Groote Meer had de situatie beter bekeken moeten worden. Natura 2000 staat voor duurzaamheid op de lange termijn. Natuurmonumenten was in de tijd van de totstandkoming van het beheerplan, beheerder van het landgoed, maar geen eigenaar waardoor geen sprake was van het ontwikkelen van een duurzame visie.

⁷⁷ Gesprek provincie Noord-Brabant, op (22/10/2013) op het provinciehuis in 's-Hertogenbosch.

Conclusie & Aanbevelingen

Hoofdstuk 7: Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag beantwoord en worden er aanbevelingen gedaan ter verbetering van het huidige Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal.

§ 7.1 Conclusie

De centrale vraag van dit onderzoek luidt als volgt:

Wat zijn de effecten van Natura 2000 op de activiteiten van Landgoed Groote Meer en andere particuliere grondbezitters op de Brabantse Wal?

De effecten van Natura 2000 op de Brabantse Wal zijn beperkt en hebben veelal geen vergaande gevolgen voor particuliere grondeigenaren. Alle huidige activiteiten op de Brabantse Wal blijven in de basis gewoon mogelijk, met uitzondering van de agrarische activiteiten op de landbouw enclaves Jagersrust en Steertse Heide. Het is niet mogelijk om harde uitspraken te doen over de effecten op de ontwikkeling van nieuwe activiteiten omdat het beheerplan hierover niets zegt. Het bevoegd gezag (provincie Noord-Brabant) heeft dit bewust gedaan om het Natura 2000 beheerplan flexibel te houden. Deze insteek is noodzakelijk, want elke situatie is anders: natuurbescherming op gebiedsniveau is nu eenmaal maatwerk. Wanneer een particuliere grondeigenaar een activiteit wil ontwikkelen die mogelijk een significant gevolg heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen, dient er door de initiatiefnemer een voortoets te worden uitgevoerd. Indien er een vergunning moet worden aangevraagd leert de praktijk dat in een overgroot deel van de gevallen, de vergunning gewoon wordt verleend. Deze vergunningaanvragen hebben in 95% van de gevallen te maken met agrarische uitbreiding waarin stikstof een rol in speelt.

De effecten zijn echter niet alleen maar positief. Door de stikstofproblematiek en onzekerheid over de financiën heeft de totstandkoming van het beheerplan lang geduurd. Dit heeft er voor gezorgd dat de particuliere grondeigenaar weinig zekerheid had over wat wel of niet mogelijk was. Verder valt het op dat het Natura 2000 beheerplan op verschillende manieren kan worden geïnterpreteerd. Gemeenten, provincie Noord-Brabant, TBO's en andere organisaties nemen de visie en het bijbehorende beleid vanuit het Natura 2000 beheerplan over in hun eigen plannen en beleidsstukken. Het is daarom van belang dat de provincie Noord-Brabant de essentie van het beheerplan bij alle partijen goed toelicht.

Landgoed Groote Meer

Natura 2000 heeft een positief effect gehad op landgoed Groote Meer. Door de maatregelen die vanaf 2009 zijn ingezet in het zwak gebufferde ven, de Groote Meer, herstelt de kwaliteit van het ven en daarmee de populaties die van dit ven afhankelijk zijn. Dit is niet alleen positief voor de instandhoudingsdoelstelling maar ook voor de belevingswaarde. Daarnaast biedt Natura 2000 de kans om het beheer van het landgoed mede te bekostigen als dit ten goede komt van de instandhoudingsdoelstellingen. Een voorbeeld hiervan is het omvormen van het monotone productiebos naar geïntegreerd bos. Daarnaast speelt het landgoed in op lokale projecten die voortkomen uit de Natura 2000 status van het gebied. Deze kansen kunnen

worden benut om het landgoed te blijven voorzien van stabiele economische dragers.

De grootste onzekerheid voor het landgoed Groote Meer is of zij de huidige economische dragers voort kunnen blijven zetten en nieuwe activiteiten kunnen ontplooiën. De huidige activiteiten kunnen doorgang blijven vinden zonder dat dit gevolgen heeft voor de exploitatie van het landgoed. Omdat economische dragers als subsidie en defensie geen duurzame inkomstenbronnen zijn, is het landgoed op zoek naar nieuwe economische dragers. Bij voorbaat is niet te zeggen of de voorgenomen recreatieve activiteit doorgang kan vinden in het kader van de Nb-wet 1998. Dit zal moeten blijken door het uitvoeren van een voortoets.

§ 7.2 Aanbevelingen

Hoewel geconcludeerd kan worden dat de effecten op de activiteiten van particuliere grondeigenaren minimaal zijn, bestaan er punten die verbetering behoeven voor een soepeler verloop van de implementatie van Natura 2000 op de Brabantse Wal.

Zoals bij veel projecten is participatie een belangrijk onderdeel om draagvlak te creëren bij betrokken partijen. Door een breed draagvlak te creëren is de haalbaarheid en daarmee het succes van het plan groter. Tijdens de totstandkoming van het beheerplan zijn niet altijd de meest voor de hand liggende partijen benaderd. Een voorbeeld hiervan is landgoed Groote Meer. Natuurmonumenten was in de tijd van de totstandkoming van het beheerplan beheerder van het landgoed maar geen eigenaar. De afspraken voor Natura 2000 beheerplan zijn in eerste instantie met Natuurmonumenten gemaakt en niet met de familie Cogels. Voor duurzame afspraken is het noodzakelijk om ook de eigenaren van de gronden te betrekken. Zeker als een eigenaar een belangrijke positie heeft binnen het Natura 2000 beheerplan.

Ook al is het Natura 2000 beheerplan opgesteld aan de hand van ecologische argumenten, is het wenselijk dat ook de economische belangen worden meegewogen en worden benoemd. Door bijvoorbeeld het economisch belang van bos voor particuliere grondeigenaren te erkennen krijgt de particuliere boseigenaar meer vertrouwen in het beheerplan en is hij eerder bereid om mee te werken.

Het Natura 2000 beheerplan is door zijn juridische karakter lastig te begrijpen voor de gemiddelde particuliere grondeigenaar. Dit heeft als gevolg dat het plan niet altijd geheel wordt doorgelezen of verkeerd wordt geïnterpreteerd. Het beheerplan komt tevens op sommige punten erg dwingend over terwijl dit niet de intentie is van het bevoegd gezag. Tijdens de bijeenkomst van 9 december jl. gaf de provincie nog aan dat de maatregelen vast staan maar visie en strategieën richtlijnen zijn en geen harde kaders. Door dit te benoemen in het beheerplan wordt het voor de particuliere grondeigenaar een stuk duidelijker en komt het beleid minder beperkend over.

De provincie Noord-Brabant verwacht dat medio maart 2014 het beheerplan wordt goedgekeurd door Gedeputeerden Staten. Wanneer het beheerplan definitief is kan worden begonnen aan de uitvoering van de maatregelen. Bij de uitvoering is het van belang dat particuliere grondeigenaren nauw samenwerken met het bevoegde gezag. Natura 2000 op de Brabantse Wal biedt namelijk meer kansen dan men in eerste instantie zou denken.

Discussie

VANCOUVER

Hoofdstuk 8: Discussie

In dit hoofdstuk worden de bevindingen en methoden gereflecteerd en daarmee kritisch gekeken naar het resultaat.

Dit onderzoek was onder andere gebaat bij de resultaten van enquêtes die per e-mail zijn verzonden. Het aantal reacties op de enquête vielen tegen, hoewel er meerdere herinneringen zijn gestuurd. De 4 beantwoorde enquêtes gaven uniform antwoord op de vragen die waren gesteld (zie *bijlage I*). Omdat op basis van een beperkt aantal enquêtes geen representatieve conclusie kan worden getrokken is er op de bijeenkomst van 9 december 2013 gepeild of de antwoorden op de enquêtes overeenkwamen met mening van de aanwezigen. Dit is gedaan door te vragen of de aanwezigen zich konden vinden in de enquête antwoorden. Dit bleek zo te zijn.

Verder zouden de beperkte reacties op de enquêtes zo kunnen worden geïnterpreteerd dat er weinig tot geen knelpunten zijn, ten aanzien van Natura 2000 op de Brabantse Wal. Zeker als hierin wordt meegenomen dat de provincie Noord-Brabant in de informele inspraakprocedure maar acht reacties heeft ontvangen waarvan twee van particuliere grondeigenaren. Hierbij kan wel de vraag worden gesteld of alle partijen op de hoogte waren van het feit dat zij inspraak konden leveren.

De agrariërs in de omgeving zijn niet geënuquêteerd of gehoord. Naar verwachting zijn de reacties van deze particuliere eigenaren minder positief. Deze groep is met opzet niet meegenomen om het onderzoek beheersbaar te houden.

Een kanttekening die bij dit onderzoek moet worden geplaatst is dat het onderzoek grotendeels gebaseerd is op het concept beheerplan Brabantse Wal. Wat inhoud dat alles wat momenteel in het beheerplan staat nog niet vigerend is. In het proces naar de vastelling van het beheerplan kan de inhoud nog zo veranderen dat de conclusie van dit onderzoek is gebaseerd op onjuiste informatie. Echter wordt de kans hierop zeer klein geacht.

De haven van Antwerpen zal de komende jaren blijven groeien. Het zou interessant zijn om de stikstofdepositie afkomstig van de haven inzichtelijk te maken.

Bijlagen

Bijlage A: Instandhoudingdoelstellingen

Code		Nederlandse naam		Doelstelling
Oppervlak/omvang Leefgebied		Kwaliteit (leefgebied)		Populatie
Habitattypen				
H2310	Stuifzandheiden met struikheide	Uitbreiding	Verbetering	nvt
H2330	Zandverstuivingen	Uitbreiding	Verbetering	nvt
H3130	Zwak gebufferde vennen	Uitbreiding	Verbetering	nvt
H3160	Zure vennen	Behoud	Verbetering	nvt
H4010A	Vochtige heiden	Uitbreiding	Verbetering	nvt
H4030	Droge heiden	Uitbreiding	Verbetering	nvt
Habitatrichtlijnsoorten				
H1166	Kamsalamander	Uitbreiding	Verbetering	Uitbreiding
H1831	Drijvende waterweegbree	Uitbreiding	Verbetering	Uitbreiding
Vogelrichtlijnsoorten				
A004	Dodaars	Behoud	Verbetering	40 paar
A008	Geoorde fuut	Behoud*	Verbetering	40 paar
A072	Wespendief	Behoud	Behoud	13 paar
A224	Nachtzwaluw	Behoud	Behoud	80 paar
A236	Zwarte specht	Behoud	Behoud	40 paar
A246	Boomleeuwerik	Behoud	Behoud	100 paar

Bijlage B: Kaart begrenzing Natura 2000 Brabantse Wal

Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl> (12/11/2013).

Bijlage C: Contouren programma van eisen van beheersplannen

Inhoudelijke eisen:

- Het beheersplan geeft een beschrijving van de actuele situatie en trends.
- Het beheersplan beschrijft de maatregelen en de ecologische vereisten die noodzakelijk zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en/of te handhaven.
- Het beheersplan geeft minimaal aan welke bestaande en voorgenomen activiteiten, niet schadelijk zijn in relatie tot het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen.
- Het beheersplan legt een relatie met andere plannen en andere wet- en regelgeving.
- Het beheersplan maakt expliciet wie voor de uitvoering van concrete Instandhoudingsmaatregelen verantwoordelijkheid draagt.
- Het beheersplan bevat een raming van kosten en geeft aan op welke wijze deze van dekking worden voorzien.
- Het beheersplan geeft aan hoe de uitvoering wordt gemonitord.

Proceseisen:

- Voor het opstellen van een beheersplan voor een concreet Natura 2000-gebied neemt een van de bevoegde gezagen voor het opstellen en vaststellen van een beheersplan het initiatief.
- Het beheersplan wordt opgesteld na overleg met eigenaren, gebruikers en belanghebbenden en met besturen van waterschappen, gemeenten en provincies.
- Voor een beheersplan wordt de openbare voorbereidingsprocedure conform de Algemene wet bestuursrecht gevolgd.
- Een beheersplan heeft een geldigheidsduur van maximaal zes jaar; het plan wordt steeds voor een periode van maximaal zes jaar opnieuw vastgesteld, na evaluatie van de uitvoering. Ontleend uit: LNV, juni 2005, Natura 2000 contourennotitie, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.

Bijlage D: Tabellen en maatregelen

D1

Tabel D1: Uitbreiding zandverstuivingen, stuifzandheide met struikheide en droge heide en ecologische verbindingen open heide en stuifzand.

Maatregel	Deelmaatregel	Habitatype/ Habitatrichtlijnsoot	Planningshorizon	Trekker
LIFE + aanvraag (besluit dec 2013)	Boskap, verwijderen vegetatie Plaggen. Verbinding Steertse Heide met Het Groote Meer	Stuifzandheiden en zandverstuivingen	<6 jaar	Grenspark
Ontsnippering Abdijlaan Check is dit al / wordt dit nog gerealiseerd is	- snelheidsvermindering op Abdijlaan Kortenhoeff-Staartse duinen/heide	Fauna van droge heide	< 6 jaar	Gemeente
Afsluiting van wegen Check is dit al / wordt dit nog gerealiseerd is	Putsebaan, Oude postbaan		Gemeente Woensdrecht	
Reductie negatieve effecten atmosferische depositie	Extra plaggen of chopperen 3 ha/jaar. Eventueel extra maaien/begrazen	Zandverstuivingen	1e t/m 3e planperiode	Beheerder

D2

Opstellen stappenplan Steertse Heide & Groote Meer

- Vermindering van de aanvoer van nutriëntenrijk water vanuit het Achtermeer (Oostlob);
- Beheersmaatregelen, verwijderen moerasplanten (o.a. riet en veenwortel) in het Voormeer
- Waterkwaliteitsmaatregelen op de Steertse Heide en/of in de toevoergrachten, gericht op vermindering van de fosfaatbelasting
- Optimalisatie/vergroten wateraanvoer vanuit Zwaluwmoer/Kleine Meer richting Groote Meer.
- Reductie van de winning van Evides met 4 miljoen m³ p/j
- Aanvang grondverwerving, herinrichting en stopzetten mestgebruik landbouwpercelen die afwateren op Het Groote Meer, incl. Steertse Heide; Onderzoek :
 - o naar de bodemsamenstelling van het Groote Meer, zeker wat betreft fosfaatverzadiging en bufferend vermogen in combinatie met de interne waterkwaliteitsprocessen
 - o naar zuiveringstechniek om water dat oppervlakkig wordt aangevoerd toereikend te laten zijn voor het habitatype.

D3

Uitbreiding oppervlak en verbetering kwaliteit zwakgebufferde vennen en zure vennen en instandhouding drijvende waterweegbree, dodaars geoorde fuut en kamsalamander.

Maatregel	Deelmaatregel	Habitatype/ Habitatrichtlijnsoort	Plannings- horizon	Trekker
Acties voor Groote Meer	Zie tabel 5.2	<6 jaar	Zie tabel 5.1	
Leemlaag Klein Meer	Plaggen van delen van Klein meer, herstel leemlaag op punten waar deze is doorgraven	<6 jaar	Beheerder / eigenaar	
Inrichting Moerven (bij Heiloo)	Inrichting ven is al in uitvoering	Drijvende waterweegbree, kamsalamander	Ws	
Natuurcompensatie randweg Hoogerheide	Aanleg natte ecologische verbinding Kooisloot (in uitvoering)	kamsalamander	< 6 jaar	Gemeente/provincie
Behoud rust in en rond vennen	Recreatiezonering en toezicht	Dodaars	< 6 jaar	NM, SBB, eigenaren Project LvA, BIP grenspark
Herstel Moseven	Opschonen ven Vrijstellen venoever	H3160, dodaars	Uitvoering 2008 Gereed 2009-2010	Evides
Reductie negatieve effecten atmosferische depositie	Beheer in zwakgebufferde vennen dient gefaseerd en kleinschalig te gebeuren, Extra maaien water- en oevervegetatie	Drijvend waterweegbree	1-2x /jaar	Beheerder
Herstel buffercapaciteit door bekalken in zijgebied	H3130	1. t/m 3. planperiode	Beheerder	
Vrijmaken oevers van boomopslag Zwaluwmoer	H3160	< 6 jaar	Beheerder	
Herstel vennen nabij Volksabdij (boskap, uitlepelen)	H3160	< 6 jaar	Beheerder	
Life+ maatregelen (pag 12)	Zie tabel Groote Meer			

D4

Maatregel	Deelmaatregel	Habitatype/ Habitatrichtlijnsoort	Plannings-horizon	Trekker
Begrazing Kortenhoeff afstemmen op kritische soorten	Drukbe grazing	H4010	SBB	
Verdrogingsmaatregelen	Zie tabel 5.2 bij Groote Meer	H4010	NM/Cogels	
Terugdringen bosontwikkeling in heide bij Groote Meer	Boskap in vochtige heiden	H4010	< 6 jaar	Beheerder eigenaar
Reductie negatieve effecten atmosferische depositie	Plaggen of chopperen	H4010	1,5 planperiode	Provincie
Verwijderen bos 5 ha	H4010	< 6 jaar	Provincie	
Extra maaien	H4010	1,05 ha / 6 jaar	Provincie	

Bijlage E: Interpretatie significante gevolgen

Europese interpretatie

De Europese Commissie³ heeft in een interpretatiedocument het begrip ‘significante gevolgen’ als volgt omschreven:

“Wat als een „significant” gevolg moet worden aangemerkt, is geen kwestie van willekeur. Ten eerste wordt de term in de richtlijn als een objectief begrip gehanteerd (d.w.z. dat de term niet op zodanige wijze wordt gekwalificeerd dat hij op een arbitraire wijze kan worden geïnterpreteerd). Ten tweede is een consequente interpretatie van „significant” noodzakelijk om te garanderen dat „Natura 2000” als een coherent netwerk functioneert. Hoewel er duidelijk behoefte is aan een objectieve interpretatie van de term „significant”, betekent deze objectiviteit natuurlijk geenszins dat geen rekening moet worden gehouden met de specifieke bijzonderheden en milieukekenmerken van het beschermde gebied waarop het plan of project betrekking heeft. In dit verband kunnen de instandhoudingsdoelstellingen voor een gebied alsmede achtergrondgegevens en gegevens over de vroegere toestand, zeer nuttig zijn voor een precieze omschrijving van de meest delicate punten in verband met natuurbehoud. Een deel van deze informatie is vervat in de gegevens die bij het selectieproces overeenkomstig artikel 4 van Richtlijn 92/43/EEG worden gebruikt (zie punt 4.5.3). Ook beschikken de lidstaten soms over gedetailleerde beheersplannen ter instandhouding van een gebied, waarin de verschillen qua kwetsbaarheid tussen de diverse delen van een gebied worden beschreven. Een en ander maakt duidelijk dat wat in één gebied significant is, het niet per se hoeft te zijn in een ander (zie bijlage I, punt 84). Aan het begrip „significant” moet een objectieve inhoud worden gegeven. Tegelijk moet de significantie van effecten worden vastgesteld in het licht van de specifieke bijzonderheden en milieukekenmerken van het beschermde gebied waarop een plan of project betrekking heeft, waarbij met name rekening moet worden gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied. Het verlies van 100 m² habitat kan significant zijn in het geval van een kleine standplaats van zeldzame orchideeën, maar onbeduidend in het geval van een uitgestrekt steppegebied.” Deze interpretatie is bevestigd door de uitspraak over kokkelvisserij van het Europese Hof van Justitie (zaak C-127/02, punt 48 van het arrest d.d. 7 september 2004), waarin is gesteld dat “een plan of project dat de instandhoudingsdoelstellingen van het betrokken gebied in gevaar dreigt te brengen, noodzakelijkerwijs moet worden beschouwd als een plan of project dat significante gevolgen kan hebben voor het betrokken gebied. In het kader van de inschatting van de effecten die dit plan of project kan hebben, moet de significantie van die gevolgen met name worden beoordeeld in het licht van de specifieke milieukekenmerken en omstandigheden van het gebied waarop het plan of project betrekking heeft.” ³ Europese Commissie, 2000: Beheer van “Natura 2000”-gebieden. De bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG). 4 “Om te weten wat in de praktijk onder „significant” moet worden verstaan, is het nuttig om zich te baseren op de jurisprudentie van het Europees Hof van Justitie, en met name zaak C-355/90, Commissie/Spanje, Jurispr. 1993, blz. I-4221 („Moerassen van Santoña”). Hoewel bedoeld arrest niet werd geveld op basis van artikel 6, leden 3 en 4, van Richtlijn

92/43/EEG (maar wel op basis van de beschermingsregeling voor SBZ-V uit hoofde van de eerdere Richtlijn 79/409/EEG), geeft het een idee van het soort activiteiten dat geacht kan worden, significante gevolgen voor beschermde gebieden te hebben.” Nadere toelichting significante gevolgen eindversie 7 juli 2009.

Wat onder verslechtering van een habitat of een verstoring van een soort moet worden verstaan, is in het interpretatiedocument nader uitgewerkt: “Verslechtering van de kwaliteit van een habitat treedt op wanneer in een bepaald gebied de door dit habitat ingenomen oppervlakte afneemt of wanneer het met de specifieke structuur en functies die voor de instandhouding van het habitat op lange termijn noodzakelijk zijn, dan wel met de staat van instandhouding van de met dit habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking met de begintoestand. Deze evaluatie geschiedt in het licht van de bijdrage van het gebied tot de coherentie van het netwerk.” Bij de beantwoording van de vraag of er mogelijk sprake is van significante effecten, moet dus getoetst worden aan deze drie aspecten (bij het leefgebied van een soort gaat het uiteraard alleen om de eerste twee aspecten). Daarmee is nog niet gezegd dat elke verslechtering van één van deze drie aspecten ook per definitie een significant effect is. Omdat verstoring van soorten geen direct effect heeft op de fysische aspecten van een gebied, moet (volgens genoemd document) bij de significantiebepaling van verstoring in een gebied getoetst worden of de verstoring de staat van instandhouding beïnvloedt: “elke gebeurtenis die bijdraagt tot de afname op lange termijn van de populatieomvang van de betrokken soort in het gebied” [of] “ertoe bijdraagt dat het verspreidingsgebied van de soort in het gebied kleiner wordt of dreigt te worden” [of] “ertoe bijdraagt dat de omvang van het habitat van de soort.

Bijlage F: Beschrijving doelsoorten

(Bron: Provincie Noord-Brabant, “Beheerplan Natura 2000”, CONCEPT d.d. 26 september 2013)

Kamsalamander (*Triturus cristatus*):

De kamsalamander is de grootste watersalamander van Nederland. Mannetjes zijn in het voorjaar goed te herkennen aan de indrukwekkende kam op hun rug en staart. Hieraan dankt de soort zijn naam.

De kamsalamander komt vooral voor in de wat diepere en licht voedselrijke, niet verzuurde wateren op landgoederen, in beekdalen en in het rivierengebied.

De landhabitat bestaat uit loofbossen en kleinschalige cultuurlandschappen, vooral op zand- en rivierkleigronden. De kamsalamander geldt in Nederland als kwetsbaar.

De kamsalamander is in Noord-Brabant sterk achteruitgegaan en komt ook in dit gebied nog maar spaarzaam voor. De kamsalamander komt in een aantal populaties voor in en rond het Kleine en Groote Meer en de Leemputten. De overige vennen zijn te zuur (lage pH) en zijn ongeschikt als leefgebied.

Trend De populatie is in omvang afgenomen door verdroging en verzuring van Kleine en Groote Meer. Over de trend van deze soort zijn geen gegevens, maar uit voorgaande kan worden opgemaakt dat deze hoogst waarschijnlijk negatief is. Het aantal volwassen individuen is geschat op circa 35 tot 40 exemplaren.

Bron: [www.ravon.nl\(28/11/2013\)](http://www.ravon.nl(28/11/2013)), en beheerplan.

Drijvende water weegbree (*Luronium natans*)

Drijvende waterweegbree heeft in het gebied een redelijke stabiele populatie beperkt tot de Leemputten. Dit is één van de weinige gebieden in ons land waar de soort sinds langere tijd voorkomt. Uitbreiding is nodig voor een versterking van de huidige populatie.

Dodaars (*Tachybaptus ruficollis*)

De dodaars is één van de kleinste futen en heeft een korte hals en een korte snavel. De vogel valt zowel in het zomer- als in het winterkleed op door het witte achtereind van donsachtige veren. In het zomerkleed zijn de wangen roodbruin van kleur, terwijl de borst en de flanken donkerbruin zijn. In het winterkleed zijn de flanken en de borst vaalwit van kleur.

Dodaars broeden op meren en plassen met een dichte oeverbegroeiing. De vogels wagen zich slechts zelden ver van de beschutting van de oever. Vaak verraad de vogel in de broedtijd zijn aanwezigheid alleen door de roep, een hoge triller die klinkt als bi-bi-bi-bi. In de winter zoekt de dodaars opener water op en is dan ook op vijvers in steden te vinden, hoewel de vogel ook dan erg schuw blijft.

De Dodaars heeft een doelstelling behoud omvang en verbeteren kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor 40 broedparen. Er zijn geen aantallen broedparen bekend. De trend in de Brabantse Wal is de laatste tien jaar significant negatief volgens SOVON. Voor de periode daarvoor zijn er onvoldoende gegevens bij SOVON om een trend te berekenen. De belangrijkste broedplaats De Groote Meer valt soms droog en de broedvogels moeten uitwijken naar andere vennen. De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Bron www.vogelvisie.nl (28/11/20130) en beheerplan.

Geoorde fuut (*Podiceps nigricollis*)

In het zomerkleed is de geoorde fuut goed te herkennen aan de gele oorpluimen. In de winter verliest de vogel deze pluimen echter, zodat de vogel dan minder goed te herkennen is. De keel, borst en flanken zijn in de winter vaalwit van kleur in plaats van het zwart van de zomer.

De geoorde fuut bouwt een drijvend nest in kleine, ondiepe meren met een dichte begroeiing. Hoewel de jongen meteen na het uitkomen al uitstekend kunnen zwemmen, verliezen ze in het water toch te veel warmte. Om deze reden liften de jongen mee op de rug van de ouders, gedeeltelijk verstopt tussen de veren. Bij gevaar duikt de geoorde fuut onder water, waarbij de jongen gewoon op de rug blijven zitten.

De geoorde fuut komt in de Brabantse Wal alleen voor in het Kleine en Groote Meer en heel soms in het Zwaluwmoer. Zowel in het Kleine als Groote Meer kunnen tientallen paren in los

kolonieverband nestelen wanneer er voldoende water is. In het Zwaluwmoer komt soms een paar voor, maar het voedselarme ven is ongeschikt als foerageergebied.

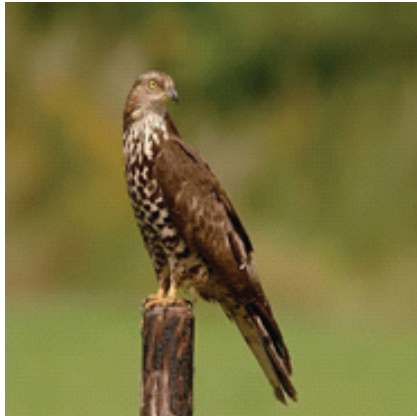
Het Kleine en Groote Meer zijn geschikt vanwege de hogere voedselrijkdom. De soort is ook in 2004 nieuw waargenomen (2 territoria) op Vliegbasis Woensdrecht in het Afgelaten Ven, buiten het vogelrichtlijngebied, net zuidelijk van de vliegbaan.

Enige achteruitgang in draagkracht van het leefgebied ten gunste van het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130) is toegestaan.

Bron www.vogelvisie.nl (28/11/20130) en beheerplan.

Wespendief (*Pernis apivorus*)

De wespendief lijkt vooral in de vlucht sterk op de buizerd. De wespendief is het best van de buizerd te onderscheiden door de langere staart met drie brede dwarsbanden, de smallere vleugels en de lange hals. De kop van het mannetje is enigszins grijs van kleur.

Grote insecten zoals bijen, wespen en hommels, maar ook hun larven vormen het belangrijkste voedsel van de wespendief. Bij gebrek aan insecten jaagt de vogel ook op kleine dieren. De wespendief is een schuwe vogel die zich maar zelden laat zien of horen. De vogel verraad zijn aanwezigheid in een gebied vaak door de restanten van uitgegraven wespennesten. De wespendief broedt in vrijwel geheel Europa, maar trekt in de winter naar tropisch Afrika. De Brabantse Wal telt momenteel tenminste acht territoria van de wespendief. Het merendeel bevindt zich in het noordelijk gebied bosreservaat Mattemburgh, landgoed Zoomland en de Wouwse Plantage. De overige drie territoria liggen verspreid over het Nederlands deel van het Grenspark.

Bron: www.vogelvisie.nl, beheerplan en treziers-tekke.shareyourstory.nl (28/11/20130).

Nachtswaluw (*Caprimulgus europaeus*)

Het verenkleed van de nachtswaluw heeft een bruine kleur met een witte tekening, waardoor de vogel nauwelijks zichtbaar is op een ondergrond zoals boomschors of bladeren. De nachtswaluw is alleen actief in de schemering en 's nachts. De vogel maakt overdag gebruik van de schutkleur door zich tegen de grond of een boomtak te drukken.

Het voedsel van de nachtzwaluw bestaat vrijwel alleen uit insecten, die in de vlucht gevangen worden, hiervoor kan de snavel erg ver opengesperd worden. De vogel is in Nederland sterk achteruit gegaan en broedt nog maar in weinig streken. In de winter trekt de vogel naar Afrika.

Een oude naam voor de nachtzwaluw is geitenmelker, omdat men dacht dat de vogel 's nachts bij schapen en geiten melk dronk. De nachtzwaluw had deze reputatie te danken aan de wijd open te sperren snavel en het verscholen leven dat de vogel leidt.

De nachtzwaluw komt verspreid voor in de Brabantse Wal, met uitzondering van de zone bij Bergen op Zoom (landgoed Mattemburgh, Zoomland en Lievensberg) en het gebied tussen Hoogerheide en Ossendrecht (Kortenhoeff, Volksabdij). De belangrijkste gebieden wat betreft aantallen en dichtheden zijn de Borgvlietsche Duinen en het Woeste Gedeelte van de Wouwse Plantage in het noordelijk deel van de Brabantse Wal en de Kraaienberg en Kriekelaereduinen, met zuidelijk hiervan de Hazenduinen, in het zuidoostelijke deel van het gebied. Deze terreinen zijn relatief groot en open met stuifzandheide en stuifzand met veel bosranden en kapvlakten. Buiten deze gebieden is het voorkomen van de nachtzwaluw vooral verbonden aan kapvlakten met jonge aanplant van 2 tot 21 jaar, ongeacht het bostype (grove den, Corsicaanse den of gemengd). Bos ouder dan 21 tot 25 jaar is ongeschikt. De nachtzwaluw heeft in West-Brabant duidelijk een voorkeur voor territoria in bos. Sterk vergraste heideveldjes of kapvlakten worden totaal gemeden.

Tellingen in 2007 geven voor de Brabantse Wal ruim 80 territoria en vermoedelijk met het deel over de grens meer dan 100 territoria (Kalmthoutse Heide, 23 territoria) (SOVON, 2007). 30

Bron: www.vogelvisie.nl, beheerplan en www.vogelsindekempen.nl (28/11/20130).

Zwarte specht (*Dryocopus martius*)

De zwarte specht is een grote, zwarte vogel en onderscheidt zich met deze kenmerken meteen van de andere in Nederland levende spechten. De vogel leeft voornamelijk in bossen waar het nest uitgehakt wordt in een oude boom. Door de grote, ovale ingang is het nest te onderscheiden van de nesten van andere spechten. In de vlucht valt op dat de vogel in een rechte lijn vliegt, terwijl de meeste andere spechten een golvende vlucht hebben. Het voedsel van de zwarte specht bestaat uit mieren, andere insecten en kleine diertjes. De zang is een

lachend geluid dat erg lijkt op de zang van veel andere spechten.

Het vrouwtje is van het mannetje te onderscheiden doordat bij haar enkel het achterhoofd rood gekleurd is, terwijl het mannetje een geheel rode kruin heeft.

De Zwarte Specht heeft een doelstelling behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor 40 broedparen. De landelijke staat van instandhouding is gunstig. De landelijke trend is sinds 1990 tot nu significant negatief.

De zwarte specht komt verspreid voor in de gehele Brabantse Wal. Het voorkomen valt vrijwel volledig samen met de aanwezigheid van oud grove dennenbos of gemengd bos van enige omvang. Op landgoed Mattemburgh met veel liggend en staand dood hout is de dichtheid van broedparen vrij hoog met 3 tot 4 paren/100 ha. De soort komt opvallend minder voor in het bosgebied nabij de Volksabdij ter Duinen. Dit komt waarschijnlijk door verstoring.

Bron: www.vogelvisie.nl, beheerplan en www.vogeltrackers.nl (28/11/20130).

Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)

De boomleeuwerik lijkt op de in Nederland meer algemene veldleeuwerik, maar is te onderscheiden door de kortere staart, de duidelijk zichtbare wenkbrauwstreep en het ontbreken van witte staartzijden. De wenkbrauwstrepen lopen ver door naar achteren en komen op het achterhoofd samen. In vergelijking met de zang van de veldleeuwerik is de zang van de boomleeuwerik minder aanhoudend. De zang wordt voorgedragen in een spiraalvlucht of vanaf een hoge zitplaats.

Het nest wordt op de grond gebouwd in de buurt van een boom die door het mannetje als zangpost of uitkijkpost gebruikt kan worden. Het voedsel van de boomleeuwerik bestaat voornamelijk uit insecten en andere kleine dieren. In de winter worden in plaats van insecten zaden en andere delen van planten gegeten. De Nederlandse boomleeuweriken overwinteren in Zuid-Europa, hoewel kleine aantallen achterblijven om in Nederland te overwinteren.

De Boomleeuwerik heeft een doelstelling van behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor 100 broedparen. De gebiedsdoelen lijken gehaald te worden, maar eenduidige tellingen ontbreken. De landelijke trend is voor de lange termijn (sinds 1990) significant positief, maar sinds 2000 stabiel. Lokaal zijn er voor de lange termijn trend onvoldoende gegevens;

maar sinds 2000 is de trend lokaal significant negatief. De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

De boomleeuwerik komt verspreid voor in de Brabantse Wal. De soort is nauw verbonden met open zandige heideterreinen met verspreide bomen, jonge opstanden van grove den of berk en open oud dennenbos met ijle bodembedekking. De hoogste dichtheden zijn aangetroffen op militair oefenterrein Ossendrecht (6 tot 9 paar/100 ha), de handgranaatbaan van de Koningin Wilhelminakazerne (20 paar/100 ha), de Staartsche Heide en de aangrenzende drooggevalle oeveren van het Groote en Kleine.

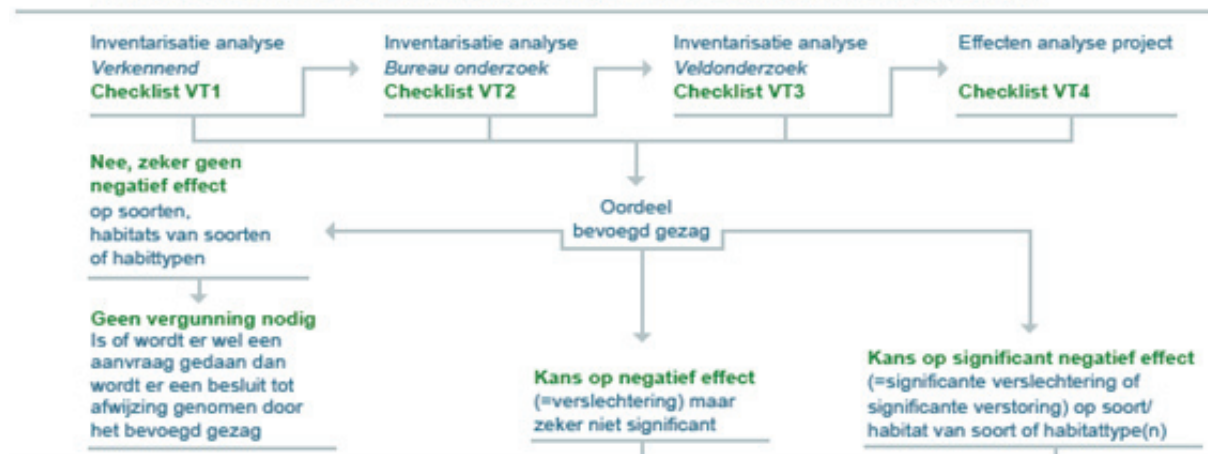
Meer (in droge jaren). Overige belangrijke gebieden zijn de Wouwsche Plantage (Borgvlietsche Duinen) en Woensdrechtse Heide met territoria langs bosranden.

Bron: www.vogelvisie.nl, beheerplan en www.vogelsindekempen.nl (28/11/20130).

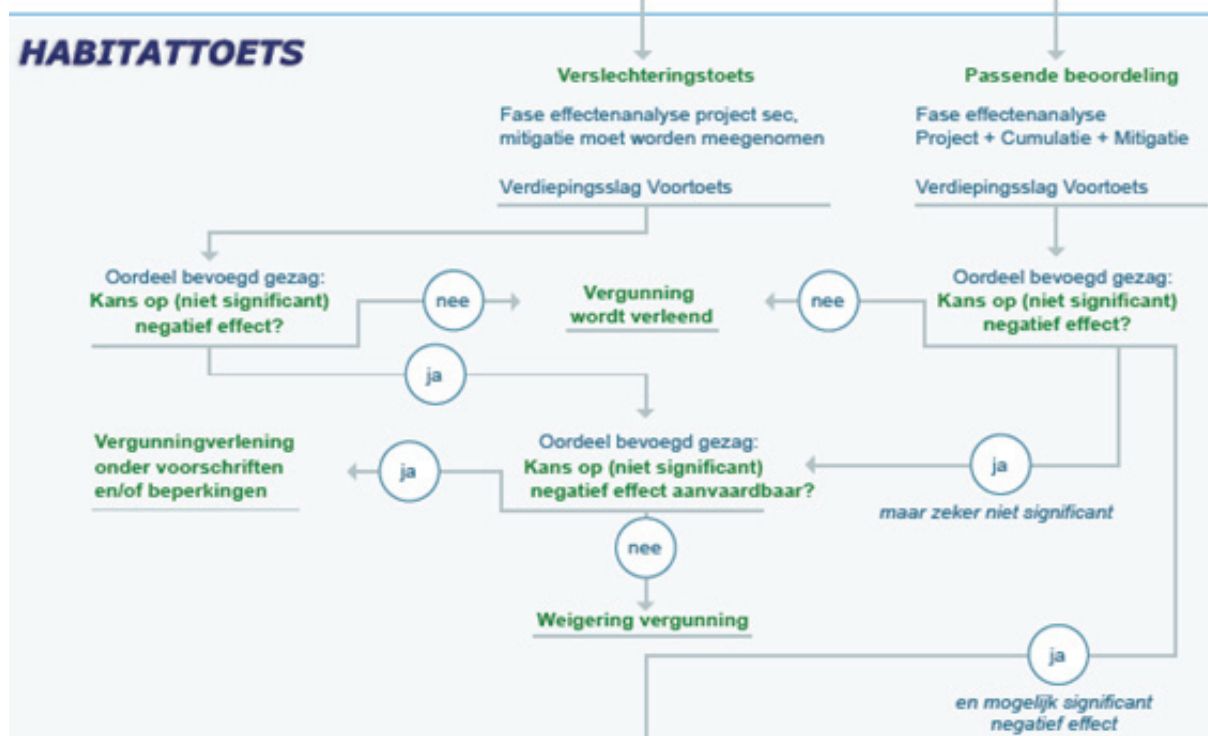
Bijlage G: Stroomschema vergunningaanvraag

VOORTOETS

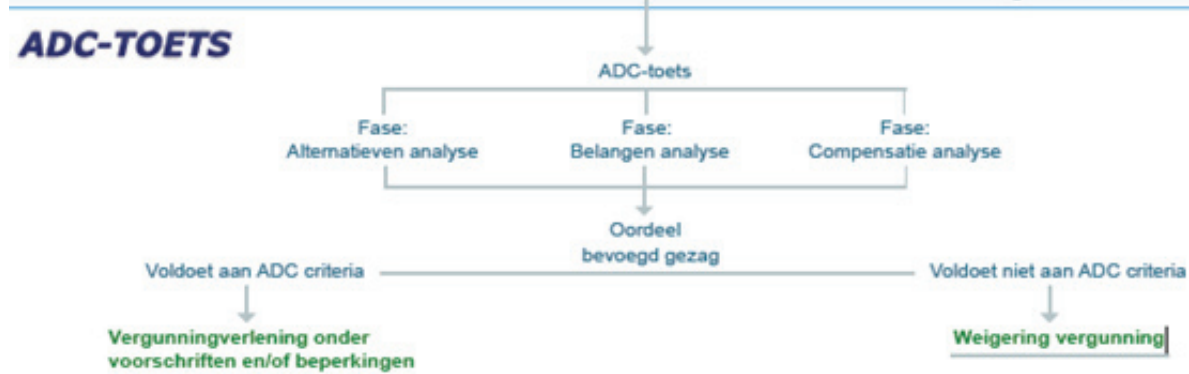
INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets. Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

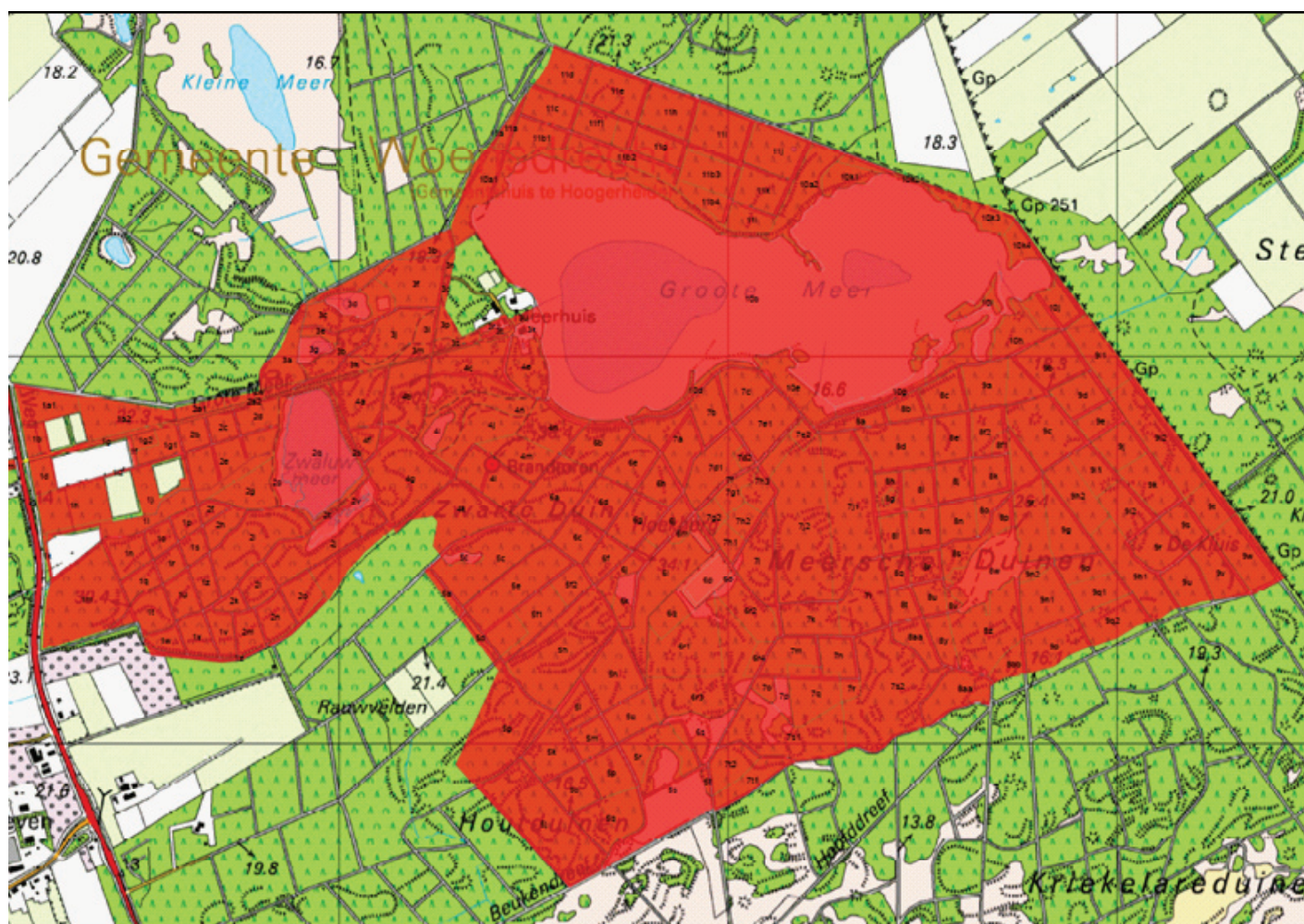
HABITATTOETS

ADC-TOETS

Bijlage H: Topografische kaart Landgoed Groote Meer

Bijlage I: Enquête

Particuliere grondeigenaren en Natura 2000 op de Brabantse Wal

Natura 2000 op de Brabantse Wal, als particuliere grondbezitter bent u er vast wel eens mee in aanraking gekomen. Voor mijn opleiding Bos en Natuurbeheer aan de Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp, doe ik onderzoek naar wat Natura 2000 betekent voor particuliere grondbezitters op Brabantse Wal. U kan hierbij denken aan bijvoorbeeld aanvragen voor de Natuurbeschermings-wetvergunning en subsidiemogelijkheden Dit onderzoek is voor de particuliere grondeigenaar van belang omdat er vaak onduidelijk bestaat over wat precies de effecten en gevolgen zijn Natura 2000. Middels dit onderzoek probeer ik dit inzichtelijker te maken voor de particuliere grondbezitter.

Doormiddel van een beknopte enquête wil ik inzicht krijgen in de ervaringen van de particuliere grondbezitter. Op 9 december 2013 zal er een informatie-avond plaatsvinden over Natura 2000 op de Brabantse Wal. Tijdens deze avond zal ik de resultaten van de enquête aan u willen presenteren. Daarom vraag ik een kort moment van u tijd om deze enquête in te vullen.

NB. De aangeleverde informatie wordt uitsluitend gebruikt voor betreffend onderzoek; de conclusies worden op gebiedsniveau gepresenteerd; er worden geen concrete cases behandeld.

Naam geënquêteerde:

Telefoonnummer:

Naam Landgoed/ligging eigendommen:

1. Bent u bekend met Natura 2000?

.....

2. Hoe kijkt u aan tegen Natura 2000 op de Brabantse Wal?

.....

3. Welke activiteiten vinden er plaats op uw eigendom?(bosbouw, recreatie, wonen, natuur, landbouw, ect.)

.....

4. Weet u wat de gevolgen zijn van Natura 2000 voor uw activiteiten?

.....

5. Zijn er in de nabije toekomst plannen om nieuwe activiteiten op te zetten op uw eigendom? Zo ja welke?

.....

6. Bent u betrokken geweest bij de totstandkoming van het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal? Zo nee, bent u wel uitgenodigd maar bent u er niet op ingegaan of bent u niet uitgenodigd? Zo ja vindt u dat u voldoende geïnformeerd bent geweest / voldoende u inbreng kon leveren?

.....

7. Kent u de visie kaart? Zo ja, kunt u zich vinden in de visie, doelen en maatregelen die worden voorgesteld in het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal?

.....

8. Worden er vanuit het Natura 2000 beheerplan Brabantse Wal maatregelen voorgesteld op uw eigendom? Zo ja welke?

.....

9. Heeft u hinder ondervonden van de Natura 2000 status die op uw eigendom rust?

.....

10. Verwacht dat de Natura 2000 status die op uw eigendom rust in de toekomst gevolgen heeft?

.....

11. Heeft Natura 2000 kansen voor u gecreëerd?

.....

12. Zou u een actieve bijdrage willen (blijven) leveren aan het behalen van de natuur doelen op de Brabantse Wal?

.....

13. Heeft u nog op- en aanmerkingen die van belang kunnen zijn voor mijn onderzoek?

.....

Graag dank ik u hartelijk voor het invullen van de enquête. De ingevulde vragen enquête gaarne voor 25 november 2013 doorsturen naar koen_paul@live.nl of per post naar Emmastraat 30, 6881 SV te Velp(Gld.). Heeft u nog vragen en/of op- en aanmerkingen die u telefonisch wil doorgeven?

Mobiel: 06-50626582

Met vriendelijke groet,

Koen Paul

Student aan de Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp

B

Bronvermelding

Bronvermelding

Literatuur

- Staatscourant, Bekendmaking aanwijzingsbesluiten voor 33 Natura 2000-gebieden, Ministerie van Economische Zaken, 7 mei 2013, Nr. 12211
- Casper H.(2012) Landgoederen in Noord-Brabant, Het lief en leed dat landgoed heet, Brabantslandschap en BPG.
- LNV, juni 2005, Natura 2000 contourennotitie, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.
- LNV,2000, Aanwijzingsbesluit Vogelrichtlijngebied Brabantse Wal, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.
- LNV,2007, Ontwerpbesluit Brabantse Wal, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.
- Staatscourant, Bekendmaking aanwijzingsbesluiten voor 33 Natura 2000-gebieden, Ministerie van Economische Zaken, 7 mei 2013, Nr. 12211.
- Brief van De Minister van LNV, G. Verburg Definitieve Aanwijzingsbesluiten Groep 4, 23 december 2009.
- Provincie Noord-Brabant,' Beheerplan Natura 2000', CONCEPT d.d. 26 september 2013
- Convenant 10 november 2009, "Winning Evides Brabantse Wal"
- Convenant 10 november 2009, "Aanpak verdroging en verbetering van de waterkwaliteit Brabantse Wal"
- Regiebureau Natura 2000, Factsheet Natura 2000 en vergunningverlening, oktober 2010.
- Ministerie van LNV (2005). Algemene Handreiking. Nb-wet 1998. September 2005
- LNV, juni 2005, Natura 2000 contourennotitie, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit; Den Haag.
- Faunabeheereenheid Noord-Brabant, Faunabeheerplan 2011-2016, vastgesteld door GS op 5 november 2010.
- www.natura2000.nl (23-09-2013) scriptie beheerplan: juridisch status, doorwerking en houdbaarheid
- Actualisatie bestemmingsplan buitengebied, gemeente Woensdrecht, vastgesteld op 17 februari 2011.
- Bureau Buiten, Toeristische-Recreatief beleid gemeente Woensdrecht, Hoogerheide/Utrecht, januari 2010.
- Jonkman m., van der Veen(2008), De natuurbegraafplaats in Nederland, Afstudeer rapport Hogeschool Van Hall Larenstein, Velp(gld.)
- Alterra Wageningen, Vergunningverlening Natuurbeschermingswet, een overzicht van aanvragen en besluiten art. 19d Natuurbeschermingswet 1998 sinds 1 oktober 2005 tot 31 juli 2008. Alterra rapport 1748.
- Rikke C.M. Arnouts en Fred H. Kistenkas(2011), De deur klemt Nederland op slot door Natura 2000: de discussie ontrafeld, Alterra, Wageningen.
- LEI-rapport 2010-056, Innovatie rond Natura 2000-gebieden. Kansen en mogelijkheden voor agrarische bedrijven
- vanderSlikke Rentmeesters, Beheerplan landgoed Groote Meer 2014 – 2024,Ossendrecht/Ellemeet 2013
- Hogeweg R.(2005), Een Goed Rapport,ThiemeMeulenhoff, Utrecht/Zutphen.
- Hogeschool Van Hall Larenstein, Studiehandleiding afstudeeropdracht, voltijd opleiding BNB, Velp 2013/2014
- Plooi F. (20093), Onderzoek doen, Een praktische inleiding in onderzoeksvaardigheden, Pearson Education Benelux, Amsterdam.

- H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, Alterra, “Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000”

Internet

- www.natura2000.nl (09-10-2013)
- www.europarl.europa.eu (31/10/2013)
- www.natura2000.nl (30/10/2013)
- www.rijksoverheid.nl (25/11/2013)
- www.antwoordvoorbedrijven.nl (25/11/2013)
- www.brabantsewal.nl (12/11/2013)
- www.wetten.overheid.nl (11/11/2013)
- www.ro.reimerswaal.nl (20/11/2013)
- www.wetten.overheid.nl (10-12-2013)
- www.CBS.nl (28/11/2013)
- www.ro.brabant.nl (03/12/2013)
- www.ec.europa.eu (16/12/2013)
- www.brabant.nl (16/12/2013)
- www.portofantwerp.com (17-12-2013)

Correspondentie

- Gesprek: Andreea Almasi, Projectleider Natura 2000 beheerplannen Provincie Noord-Brabant, (16/12/2013).
- Gesprek: Dhr. Cogels, eigenaar Landgoed Groote Meer, (21-09-2013).
- Gesprek: Dhr. Schoenmaekers, eigenaar Landgoed de Vijverhoeve en bestuurslid BPG, (21-09-2013).
- Gesprek: Hans Schep, Brabants Landschap, (06/11/2013).
- Bijeenkomst: Particuliere grondeigenaren en provincie op 9 december 2013 op landgoed de Vijverhoeve te Huijbergen.
- E-mail: Trineke Bakker, Adviseur vergunningen Groene wetten, (17/11/2013).
- E-mail: Sjoerd Sibbing, Beleidsmedewerker Natuurschoonwet Provincie Noord-Brabant, (12/12/2013).
- Gesprek: Provincie Noord-Brabant, Locatie het Provinciehuis in 's-Hertogenbosch, (22/10/2013).
- Enquêtes: Anton vos, adviseur / beheerder van landgoed Bieduinen (Putte)
- Dhr. Cogels, eigenaar Landgoed Groote Meer
- Victor molenaar, particulier eigenaar op grens Natura 2000-gebied Brabantse Wal
- Frans Zijderveld, Natuurmonumenten

THESAURUS
LINGUAE
LATINAE

V,1
d-dze

THESAURUS
LINGUÆ
LATINAE

V 2

E

THESAURUS
LINGUAЕ
LATINAE

Thesau
lingua
latinae

THESAUR
LINGUA
LATIN

Begrippenlijst

Begrippenlijst

A	
Aanwijzingsbesluit	Algemene Maatregel van Bestuur waarin een Natura 2000-gebied wordt aangewezen en begrensd en waarin de instandhoudingsdoelen van dat gebied worden aangegeven.
B	
Beschermd Natuurmonument	Een gebied dat is beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, maar niet is aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied.
Bestaande activiteit	een activiteit zoals die plaatsvond bij vaststellen van dit beheerplan onder de voorwaarden die op dat moment van kracht waren. OF een activiteit die op het moment van aanwijzing van het gebied als beschermd natuurmonument of ter uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn bestond en onafgebroken heeft plaatsgevonden OF (als wetsvoorstel mei 2007 is aangenomen) iedere handeling die op 1 oktober 2005 werd verricht en sindsdien niet of nauwelijks is gewijzigd.
Bevoegd gezag	Overheidsinstelling die is belast met een bepaalde taak, bijvoorbeeld vergunningverlening of vaststellen van beheerplannen.
D	
Depositie	Neerslag van luchtverontreinigende stoffen op bodem, water, planten, dieren of gebouwen, bijvoorbeeld van ammoniak.
E	
Effectenanalyse	Een middel om te beoordelen wat het effect is van het bestaand gebruik, van bestaande activiteiten en te treffen maatregelen op de staat van instandhouding van de habitattypen of soorten die in de instandhoudingsdoelen worden genoemd.
EHS	Ecologische Hoofdstructuur: een samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke duurzaam te behouden ecosystemen.
Emissie	Uitstoot van stoffen.

Eutrofiëring	Proces van het vergroten van de voedselrijkdom van water of grond.
F	
Fauna	De totaliteit van de diersoorten van een bepaald gebied.
Flora	De totaliteit van de plantensoorten van een bepaald gebied.
Flora- en faunawet	Wet die inheemse diersoorten en plantensoorten beschermt. In de wet is bepaald dat planten en dieren mede beschermd worden, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren voor de mens kunnen hebben.
G	
Gedeputeerde Staten	Dagelijks bestuur van een provincie.
gedragscode	De gedragscode is geen wetgeving, maar is wel een op de wet gebaseerd hulpmiddel waarmee beheerders van natuur reguliere werkzaamheden kunnen uitvoeren zonder in strijd te handelen met de bepalingen van de Flora- en Faunawet.
Gunstige staat van instandhouding	Van een gunstige staat van instandhouding van een soort is sprake als de biotische en abiotische omstandigheden waarin de soort voorkomt perspectief bieden op voortbestaan van die soort.
H	
Habitat	Kenmerkend leefgebied van een soort.
Habitatrichtlijn	EU-richtlijn (EU-Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992) die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke habitattypen en wilde flora en fauna.
Habitatype	Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn.
I	
Instandhoudingsdoelen	Doelen zoals die in het aanwijzingsbesluit staan genoemd.
M	
Monitoring	Het door de tijd blijven volgen van het verloop van de waarde van een of meer grootheden volgens een vastgestelde werkwijze.
N	
Natuurbeschermingswet 1998	Wet die natuurgebieden beschermt. Bescherming vindt plaats door ingrepen met mogelijke negatieve gevolgen op de instandhoudingsdoelen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen.

Natura 2000	Een samenhangend netwerk van leefgebieden en soorten die van belang zijn vanuit het perspectief van de Europese Unie als geheel, ingesteld door de Europese Unie. Op de gebieden is de Vogel- en/of Habitatrichtlijn van toepassing.
Natura 2000-gebied	Gebied behorende tot het Natura 2000-netwerk; in Nederland een gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, tevens aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied (art 10a Nb-wet).
Nb-wet 1998	Natuurbeschermingswet 1998.
Vegetatiesuccessie	Veranderingen in de vegetatie in de loop van de tijd.
Verdroging	Alle nadelige effecten op natuurwaarden als gevolg van een, door menselijk ingrijpen, structureel lagere grond- en/of oppervlaktewaterstand dan gewenst.
Vermesting	Het toevoegen van te veel meststoffen aan de bodem, waardoor het natuurlijk evenwicht in de bodem wordt verstoord.
Verstoring	Storen van dieren door lawaai, betreding en/of licht.
Verzilting	Zouter worden.
Verzoeting	Zoeter worden.
Verzuring	Door in regenwater opgeloste verzurende stoffen worden de bodems en het grondwater zuurder.
Vogelrichtlijn	EU-richtlijn (EU-Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare soorten.
W	
Wetland	Waterrijk natuurgebied. Erkende wetlands genieten speciale bescherming op grond van internationale verdragen.

